

**BEŞİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SÖZLÜ
TARİH KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Serdar ŞANLIOĞLU
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL
Ekim, 2024
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEŞİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER
DERSİNDE SÖZLÜ TARİH KULLANIMINA İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hazırlayan
Serdar ŞANLIOĞLU

Danışman
Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

AFYONKARAHİSAR 2024

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sözlü Tarih Kullanımına İlişkin Görüşleri Üzerine Bir İnceleme**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti halinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

25/10/2024

İmza

Serdar ŞANLIOĞLU

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Serdar ŞANLIOĞLU
	Numarası	210683106
	Anabilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
	Programı	Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sözlü Tarih Kullanımına İlişkin Görüşleri Üzerine Bir İnceleme
Tez Savunma Sınav Tarihi		25.10.2024
Tez Savunma Sınav Saati		10:00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır

ÖZET

BEŞİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SÖZLÜ TARİH KULLANIMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Serdar ŞANLIOĞLU

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

Ekim, 2024

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Sözlü tarih, tarihin daha iyi anlaşılabilmesi için araştırmalarda sıkça kullanılan yeni eğilimlerden biri olmuştur. Her bireyin yaşam anlatısının tarihsel kayda katkıda bulunduğu varsayımına dayanarak sözlü tarih, beşeri bilimler alanındaki tüm fırsatlardan yararlanır ve böylece disiplinler arasında daha fazla işbirliğini teşvik eder. Tarihsel düşünme becerileri, geleneksel yöntemleri aşarak tarih öğretiminde çok önemli hale gelmiştir. Öğrenciler aktif olarak bilgi oluştururken öğretmenler kişiselleştirilmiş yaklaşımlarla onlara rehberlik etmektedir. Öğretimde sözlü tarih yöntemini kullanmak, geçmiş olayları şimdiki deneyimlerle birleştirerek bilişsel ve duyuşsal becerilerin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Araştırmanın amacı beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanıma ilişkin görüş ve deneyimlerinin incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz dönemi içerisinde beşinci sınıf “kültür ve miras” öğrenme alanında “kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder” konusunun işlenişinde sözlü tarih yönteminin kullanılması doğrultusunda oluşturulmuştur. Çalışma grubu Afyonkarahisar ili Sandıklı ilçesinde bulunan resmi bir ortaokulda 5.sınıfta öğrenim görmekte olan 8 kadın 6 erkek olmak üzere toplam 14 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma Afyonkarahisar ili Sandıklı ilçesinde bulunan resmi bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmeler ile elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bulgular tablolaştırılarak frekanslarla sunulmuştur. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle sözlü tarih yöntemiyle tarihi bilgiye ulaşmanın, öğrencilerin tarih algılarında olumlu değişiklikler yarattığı anlaşılmıştır. Tarihi kanıtlara ulaşmanın farklı yollarını deneyimleriyle öğrenen öğrencilerin bu çalışma aracılığıyla anlama, dinleme, soru sorma, iletişim kurma gibi alanlarda gelişim gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Fakat öğrencilerin kaynak kişiye ulaşmakta ve onları sözlü tarih çalışması yapmaya ikna etme sürecinde zorluk yaşadıkları tespit edilmiştir. Ulaşılan bulgular, yaşanan aksaklıklara rağmen sözlü tarih yöntemiyle yapılan çalışmanın amaca ulaşmada başarılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretimi, Tarih Öğretimi, Sözlü Tarih, Ortaokul Öğrencisi

ABSTRACT

A COMPARISON OF VOCABULARY ITEMS IN 8TH GRADE ENGLISH COURSEBOOKS

Serdar ŞANLIOĞLU

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES**

October, 2024

Advisor: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Oral history has become one of the convention frequently used in research to be beter understand history. Oral history is based on each individual's experiences contribute social human field. So, it encourages interdisciplinary collaboration. Historical thinking skills have played important role teaching history, ignoring traditional methods. Teachers mentors with individual approaches the students as they are actively building the knowledge. Using oral history in teaching helps cognitive and emotional skills by connectively past events and present experiences. The aim of the study to analyze the opinions and experiences of 5th grade students using oral history in social studies lessons. In this study the case study design method that one of the qualitativee methods was used. In the fall semester of 2022- 2023 academic year, the study was composed by the use of oral history method in the subject 'analyzes the role of humas live co-existence of cultural factors' in the 5th grade 'culture and heritage' learning. The study consist of total 14 students that are 8 females and 6 male, in a public secondary school in the Sandıklı, Afyonkarahisar. The research was conducted in a public secondary school in Sandıklı. As a data collection tool was used semi- constructed interwiev form. With using content analysis were conducted interview with students. The obtained data were analyzed using content analysis. Evidences were tabulated and forwarded with frequencies. Following the searches the use of oral history formed positive chnages in the student's perception of history. It has been showed that reaching historical different ways were used from students have improved understanding,listening,asking questions and communicating from this study. Howewer students have difficulty reaching the source person and persuade them for this study. In spite of the these problems the finding showed that using oral history methos was succesful.

Keywords: Teaching Social Studies, Teaching History, Oral History, Secondary Students

ÖN SÖZ

Bu çalışmada sözlü tarihin eğitimde uygulanabilirliği ortaokul beşinci sınıf öğrencileri ile yapılan bir uygulamaya dayalı olarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın fikrini ortaya atarak beni çalışmanın başından beri her anlamda destekleyen, ihtiyaç duyduğum her anda yardımlarını esirgemeyen, verdiği değerli fikirlerle önümü açıp ufkumu genişleten, zora düştüğümde bana yol gösteren, tüm yoğunluğuna rağmen bana saatlerini ayıran, hiçbir sorumu yanıtsız bırakmayan, bilgi birikimini benimle paylaşıp tez çalışmamın bu aşamaya gelmesinde büyük emekleri olan değerli tez danışmanım Prof Dr. Ahmet Ali GAZEL'e teşekkürü bir borç bilirim.

Bugünlere gelmemde katkısı olan başta ilköğretim ve lise öğretmenlerime, onların yanı sıra lisans eğitimimde bana katkı sağlayan tüm öğretmenlerime teşekkür ederim. Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca derslerinde birçok yeni bilgi edindiğim ve tez yazım sürecinde her zaman desteğini gördüğüm Doç. Dr. Ceren UTKUGÜN'e teşekkür ederim.

Öğrenim hayatım boyunca çalışmalarımı destekleyen, benimle her türlü mutluluğu ve zorluğu paylaşan, maddi ve manevi anlamda her zaman yanımda bulunan annem ve babama teşekkür ederim. Beni her zaman destekleyen, hep yanımda olan değerli eşim Ayşe ŞANLIOĞLU'na teşekkür ederim.

Sorkun Ortaokulu 5-A Sınıfı öğrencilerine, çabaları ve araştırmaya kattıkları sıcaklık için en içten sevgi ve teşekkürlerimi sunarım

Yine bu süreçte bana destek olan, yüksek lisans yapma fikrimin doğmasına katkı sağlayan değerli öğretmen arkadaşım Abdurrahman GÜDÜCÜ'ye teşekkür ederim.

Serdar ŞANLIOĞLU
2024, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL BİLGİLER	7
2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ	9
3. SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE TARİH ÖĞRETİMİ	13
4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILABİLECEK ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ	15
5. SÖZLÜ TARİH	17
5.1. SÖZLÜ TARİH YÖNTEMİNİN EĞİTİM ÖĞRETİM SÜRECİNDE KULLANILMASI	18
6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	21
6.1. YURT İÇİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR	21
6.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR	23

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMA MODELİ	25
2. ÇALIŞMA GRUBU	26
3. VERİ TOPLAMA ARACI	27
4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	28
5. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

1. BULGULAR	33
1.1. 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILAN SÖZLÜ TARİH UYGULAMASININ HAZIRLIK AŞAMASINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ	33
1.2. 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SÖZLÜ TARİH KULLANIMININ UYGULAMA AŞAMASINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ	35

1.3. 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILAN SÖZLÜ TARİH UYGULAMASINDA AİLE BÜYÜKLERİNİN HAYATLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ	40
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	43
KAYNAKÇA.....	46
EKLER DİZİNİ.....	52

TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Özellikler	26
Tablo 2. 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Sözlü Tarih Uygulamasının Hazırlık Aşamasına Yönelik Görüşleri.....	33
Tablo 3. 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sözlü Tarih Uygulamasının Kullanılmasına Yönelik Görüşleri	35
Tablo 4. Öğrencilerin Aile Büyüklerinin Hayatları Hakkındaki Görüşleri	40

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Aile Büyüklerimin El Sanatları.....	29
Şekil 2. Sözlü Tarihle Geçmişimi Öğreniyorum	29
Şekil 3. Aile Tarihim.....	30

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

%: Yüzde

Akt.: Aktaran

F: Frekans

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: National Council for the Social Studies

TDK: Türk Dil Kurumu

Vb: Ve benzeri

Vd: Ve diğerleri

GİRİŞ

Bu bölümde, çalışmanın ortaya çıkmasına neden olan problem durumundan bahsedilmiştir. Daha sonra çalışmanın önemi, amacı, kapsamı ve sınırlılıklarından bahsedilmiş ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Günümüz dünyasında hızlı bir gelişim ve değişim yaşanmaktadır. Dünya; bilgi, iletişim sistemleri ve ulaşım altyapıları sayesinde giderek küçülmektedir. Bununla birlikte hayatımızda yer alan olgu ve kavramlar da sürekli yenilenmektedir. Bu durum hızla yenilenen bilgi dünyasına ayak uydurmayı zorlaştırmaktadır (Aydın Demirel ve Şahin, 2019). Teknolojide görülen bu hızlı ilerleme toplumun ihtiyaçlarını karşılama gereğini de beraberinde getirmektedir (Kara, 2019).

Eğitimin önemli amaçlarından birisi, değişimin ve gelişimin sürekli olduğu günümüz dünyasına öğrencileri hazırlamaktır. Eğitim; gerekli bilgi, beceri ve tutumların geliştirilmesi konusunda bireyi desteklemeyi amaçlamaktadır. Değişim ve gelişim konusundaki dinamik yapı eğitimin her alanını etkilerken eğitim yaklaşımlarında da köklü değişimlere zemin hazırlamaktadır (İncegöl, 2010). Toplumsal dönüşümün öncüsü olarak eğitim, bu tür değişikliklere rehberlik etme ve uyum sağlama konusunda sorumluluğa sahiptir. Bir ulusun huzur ve refahı, toplumunun yetkin ve kesintisiz bir öğrenme sürecine erişimine bağlıdır. Bu nedenle, bir topluluğun akademik yeterliliği ilerleme için çok önemli bir itici güç görevi görür (Gültekin, 2020)

Bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı değişim, bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarını değiştirmiştir. Öğrenme ve öğretme sürecinde yenilik ve gelişmeler meydana gelmiştir. Bu durum bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, günlük yaşamda işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, iletişim kurabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan özellikte bireyi tarif etmektedir (MEB, 2018). Bu durum eğitim programlarında değişimleri de beraberinde getirmiştir.

Günümüz çağdaş öğretim programları; öğretmen merkezli bilginin aktarıldığı geleneksel yapıdan kurtularak öğrenci merkezli, bireysel farklılıkları dikkate alan, bireye kazandırılmak istenen davranışlar, değerler ve beceriler kazandırma amacına ulaşabilecek şekilde düzenlenmiştir. Öğretim programlarında yapılan yeniliklerle öğrenme ortamları sınıf içi etkinliklerden sıyrılırken okul dışı öğrenme modelleri eğitim öğretim sürecinin parçası haline gelmiştir (Kara, 2019).

Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya ve Finlandiya gibi birçok gelişmiş ülkenin, eğitim programlarını yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre yeniden düzenledikleri görülmektedir (Paykoç, 2005). Bu kuram, bireyin çevreden pasif bir şekilde bilgiyi alması yerine etkin bir şekilde sürece dahil olup özümsemesini savunmaktadır (Saban, 2002). Eğitim alanında meydana gelen bu değişimler Türkiye'ye de yansımıştır.

Türkiye'de 2004 yılında ilköğretim programı düzeyinde gerçekleşen değişim Türk eğitim tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Öğrenme sürecindeki yeniliğe bağlı olarak okullardaki eğitim öğretim süreci yeniden düzenlenmiştir. Öğretim programları, ders kitapları, öğretmen ve öğrenci rolü, ölçme ve değerlendirme süreçleri yapılandırmacı öğrenme anlayışına göre yeniden revize edilmiştir (Kaya, 2013). Sosyal Bilgiler, Matematik, Türkçe gibi temel dersler 2004 yılında pilot uygulama olarak yapılandırmacı yaklaşıma göre planlanmıştır. 2005 yılından itibaren de uygulanmaya başlanmıştır (Ocak, 2010).

Sosyal Bilgiler; sürekli değişim gösteren ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı kararlar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek maksadıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı içeriği disiplinler arası yaklaşımla harmanlayarak kullanan bir öğretim programıdır (Selanik Ay, 2010). Tarih, coğrafya gibi alanları da içine alan ve bireyi demokratik değerler doğrultusunda yetiştirmeyi hedefleyen geniş bir disiplindir (Doğanay, 2004). Sosyal Bilgiler; içinde kavramların, ilkelerin sözel nitelikte bilgi yoğunluğunun olduğu bir alandır. Konu yoğunluğunun sözel nitelik taşıması sebebiyle bu dersin ezber odaklı algılandığı görülmektedir (Deveci, 2002). Bu bakımdan Sosyal Bilgiler dersini ezber odaklı durumdan çıkarabilmek adına kullanılabilecek öğretim yöntemlerinden birisi de sözlü tarihtir

Sözlü tarih, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki tarih konularında aktif rol alarak öğrenme sürecine dâhil olabilecekleri etkili yöntemlerden biridir. Sözlü tarih kendi içeriğinde ayrı bir alan olmayıp araştırmalar için önemli veriler sağlayan araştırma yöntemidir (Akçalı ve Aslan, 2012). Yazılı kaynaklara veri hazinesi oluşturdukları için bilgi dünyasında çok önemlidir. Geçmişin unutulmuş unsurlarını gün yüzüne çıkarması adına sözlü tarih önemli işleve sahiptir. Yazılı belgelere doğruluk sağlayarak ve yeni bilgileri ortaya çıkararak tarihsel çalışmalarda hayati bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda sözlü tarih, geçmiş olayların yaşayan tanıklarından

deneyim ve görüş toplamak için önemli bir araştırma yöntemidir (Dursun ve Aydın, 2022).

Sözlü tarih sayesinde anılar kişilerin belleğinden alınır, günümüz zaman dilimine sözcüklerle yansıtılır. Yakın tarih üzerine yapılacak tarih çalışması için sözlü tarih elverişli bir yöntemdir (Kumru, 2009). Bu yöntem sayesinde öğrenciler geçmişte yaşayan sıradan insanların hayatları ile ilgili bilgi sahibi olur, günümüz ile geçmiş arasında karşılaştırma yaparak değişim ve sürekliliği de görür (Kabapınar ve İncegöl, 2016).

Öğretmenler çoğu kez bilgiyi öğrenciyken öğrendikleri gibi öğretme eğilimindedir (Hafızur ve Rahman, 2012). Fakat bireylerin öğrenme yöntem ve teknikleri farklılık göstermektedir. Bu yüzden öğrenciler bir olay, olgu ya da problemle karşı karşıya geldiklerinde farklı düşünebilmekte ve çeşitli çözüm yollarına ulaşabilmektedirler (Özgen ve Alkan, 2014). Bu sebeple öğretmenin sınıf içindeki rolü öğrencilere yeni bilgilere ulaşabilecekleri ortamı oluşturma konusunda rehberlik etmektir. Öğrencilerin problem çözme, araştırma yapma, eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek; onların yeni bakış açıları geliştirmesine, daha önceki bilgileri ile yeni bilgiler arasında ilişki kurmalarını sağlayacak yönlendirmeleri yapmaktır (Ocak, 2010).

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde kazandığı bilgilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri özellikte olması, Sosyal Bilgiler dersinde topluma ve yakın çevreye yönelik etkinliklere yer verilmesi önemli görülmektedir. Bu dersin yaşamı keşfetme imkânı sağlama gibi bir işlevi olduğundan geçmiş ve gelecek arasında bağ kurma, yakın çevreden yararlanma, toplumsal yaşamı Sosyal Bilgiler dersine yansıtmaya yönelik etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir (Selanik Ay, 2010).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2018) incelendiğinde, Sosyal Bilgiler dersi içinde yer alan disiplinlerden birinin de tarih olduğu görülmektedir. Program içeriğinde öğrenme öğretme süreçleri etkinliklerle desteklenmektedir. Tarih konularının öğretiminde kullanılabilecek etkinliklerden biri de sözlü tarihtir. Bundan dolayı sözlü tarih yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde uygulanması ve uygulama sonrasında ortaya çıkacak öğrenci görüşlerinin incelenmesi önemlidir ve araştırmanın bu anlamda alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, araştırma kapsamında “Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanımına ilişkin görüşleri nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma sonunda Sosyal Bilgiler dersinde

sözlü tarih etkinliklerine katılan öğrencilerin görüş ve deneyimlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Alt problemler

- 5. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının hazırlık aşamasına yönelik görüşleri nelerdir?

- 5. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının kullanılmasına yönelik görüşleri nelerdir?

- Öğrencilerin aile büyüklerinin hayatları hakkındaki görüşleri nelerdir?

Tezin Önemi

Sözlü tarih, tarihçiler tarafından sıklıkla tercih edilen bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Tarihsel olay ya da kavrama ilişkin görgü tanıklarının ön plana çıktığı bu yöntem halkın tarihi şeklinde ifade edilebilirken, sıradan halkın yaşamının ortaya konulmasında kullanılmaktadır (Kabapınar ve İncegöl, 2016).

Sözlü tarih, araştırmacı ile görüşmecinin oluşturmuş oldukları ses veya görüntü kaydının, araştırmacı tarafından çözümlenmesi ve toplam bilgiye eklenmesi olarak ifade edilebilir. Sözlü tarih okul düzeyinde de uygulanan öğretim yöntemi olarak kullanılmaktadır. Öğrenciler sözlü tarih çalışması yaptıkları kişi konuşurken dinleme ve gözlem yapma becerileri gelişirken, sözlü tarih yöntemiyle merak ettiklerini sorarak, soru sorma, görüşme sonunda bilgiyi düzenleme, kendinden önceki kuşakları daha iyi tanıma, değişim ve sürekliliği anlayabilme konusunda kazanım sağlayacaklardır (Selanik Ay, 2010).

2018 Sosyal Bilgiler öğretim programında, Sosyal Bilgiler dersinin işlenişinde dikkat edilecek husulardan biri de eğitim öğretim sürecinde müzeler, tarihi mekânlar gibi okul dışı ortamlara yönelik çalışmaların olması gerektiği ve sözlü tarih çalışmaları yapılması gerektiğiyle ilgilidir (MEB, 2018). Sözlü tarih yöntemi sayesinde öğrencilerin ilgi ve dikkatleri çekilebilecek, öğrenciler aktif öğrenme sürecine dahil olabileceklerdir.

Sözlü tarih uygulaması öğrencinin ailesiyle, akrabalarıyla ve diğer bireylerle gerçekleştireceği bir faaliyet olduğu için öğrenci, işbirlikçi öğrenmeyi gerçekleştirmiş olacaktır. Görüştükları kişilerin hayatlarına inerek değişim ve süreklilik hakkında çıkarımlarda bulunacaklar, kültürel öğelerin daha iyi anlaşılma fırsatına sahip olacaklardır (MEB, 2005).

Sözlü tarih uygulaması sayesinde öğrenciler bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak birer küçük tarihçi gibi hareket edeceklerdir. Topladıkları bilgileri raporlaştırarak arkadaşlarına sunmaları, öğrencilerin kendini ifade etme, öğrendikleri bilgiyi aktarma gibi becerilerinin gelişimine de katkı sunacaktır.

Tezin Amacı

Bu araştırma, beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanımına ilişkin görüş ve deneyimlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Çalışmanın temel amacı, ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi “ Kültür ve Miras” öğrenme alanında “Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.” kazanımında sözlü tarih yöntemi kullanılarak yapılan öğretim ile ilgili öğrenci görüşlerini incelemektir

Bu amaç doğrultusunda öğrencilere sözlü tarih çalışmasının nasıl yapılacağı ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Aile büyüklerine soracakları sorular sınıfta öğrencilerle birlikte belirlenmiştir. Öğrenciler soruları, belirlemiş oldukları aile büyüklerine sorarak video ile kayıt altına almıştır. Edindikleri bilgileri poster hazırlayarak görseller eşliğinde sınıfta arkadaşlarına sunmuşlardır.

Tezin Kapsamı

Çalışmanın konu kapsamını beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanımına ilişkin görüşleri oluşturmaktadır. Bu çalışmada değerlendirilen veriler 2022-2023 eğitim öğretim yılı Afyonkarahisar ilinin Sandıklı ilçesinde bir devlet okuluna giden 5.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanımına ilişkin görüşlerinden oluşmaktadır.

Tezin Sınırlılıkları

Bu araştırma;

Afyonkarahisar ilinin Sandıklı ilçesinde bulunan bir devlet okulunda 5.sınıfta öğrenim görmekte olan 14 öğrencinin yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara vermiş oldukları cevaplarla sınırlıdır.

Sayıtlılar

Çalışmanın temel sayıtlıları şunlardır:

- Çalışmada beşinci sınıf öğrencileri, yöneltilen sorulara samimi şekilde cevap vermişlerdir.
- Çalışmada bütün öğrenciler süreç içinde aynı düzeyde güdülenmişlerdir.

Tanımlar

Tarih: Geçmiş zamanlarda yaşamış olan milletlerin ve tarihi şahsiyetlerin yaşadıklarını araştıran bilim dalıdır (TDK).

Sosyal Bilgiler: Sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır (Doğanay, 2002; 16).

Öğretme- Öğrenme Süreçleri: Bir ders ya da konu için belirlenen davranışsal amaçların her bir bireye nasıl kazandırılacağına belirlenmesidir (Deveci, 2002).

Sözlü Tarih: Geçmişteki olayların yaşayan belleği olarak ifade edilen sözlü tarih, geçmişte tanıklar vasıtasıyla sözlü şekilde aktaran bir bakış açıdır (Cabul, 2019).

Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi: Geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki benzerlik ve zıtlıkları vurgulayarak ve aralarında bir bağ oluşturarak, önceki dönemler ve şimdiki zaman arasında meydana gelen değişiklikleri fark etmek, tarihsel çalışmalar alanında bilinç oluşmasına katkı sunar. Bu, bireylerin tarihsel farkındalığını ve zaman algısını şekillendirmede çok önemli bir rol oynar (Özen ve Sağlam, 2010).

Tarihsel Empati: Geçmişte yaşayan insanların içinde bulundukları şartlara uygun olarak dünyaya karşı bakış açılarını kavramaya çalışmaktır. Geçmiştekilerin davranışlarının neden ne sonuçları arasında bağ kurma çabasıdır (Polat, 2007).

Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi: Amerika’ Sosyal Bilgiler ile ilgili çalışmalarını yürüten kurumdur (Geçit ve Kartal, 2010).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, çalışmaya ışık tutacak olan kuramsal çerçeve incelenmiştir. Bu bölümde Sosyal Bilgilerin tanımı, tarih, Sosyal Bilgilerin özel amaçları, Sosyal Bilgiler öğretim programları, eğitimde kullanılan öğrenme kuramlarının Sosyal Bilgilere yansımaları, Sosyal Bilgiler öğretimi, Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler, sözlü tarih yöntemi hakkında bilgi verilmiştir.

1. SOSYAL BİLGİLER

Sosyal Bilgiler, alan yazında sıklıkla tanımlanan bir kavramdır. Birçok araştırmacı Sosyal Bilgiler kavramını değişik açılardan ele almış ve bu doğrultuda yeni tanımlamalara gitmişlerdir. “Sosyal Bilgiler nedir?” sorusuna verilen cevaplardan biri tarih, coğrafya ve vatandaşlık konularının yer aldığı öğretim programı olarak ifade edilmektedir (Keçe ve Merey, 2011).

Sosyal Bilgiler, çocukları toplumsal hayata hazırlayan değer, bilgi ve becerileri kazandırmak için sosyal bilim alanlarının bilgileriyle birleştirilmesi sonucu meydana gelmiştir (Şimşek, 2004). Coğrafya ve tarih gibi çeşitli sosyal bilim alanlarının birleşimi yoluyla elde edilen vatandaşlık için gerekli kalıcı becerileri kazandırmak için tasarlanmış bir eğitim müfredatıdır (Akkuş ve Meydan, 2013).

Sosyal Bilgiler, bilinçli kararlar vermek için çeşitli ülkelerden ve küresel bağlamlardan gelen bilgileri kullanan, sorunları çözebilecek aktif bireyler yetiştirmek için sosyal bilimlere ve beşeri bilimlere dayanan yöntem ve teknikleri kullanan temel bir eğitim programı olarak tanımlanmıştır (Öztürk, 2012).

Doğanay’a göre (2004) eleştirel düşünmeyi teşvik etmeye ve temel demokratik ilkelere sahip demokratik bireyleri güçlendirmeye odaklanan bir akademik araştırma alanıdır. Bu alan, insanlar ve fiziksel ve sosyal çevreleri arasındaki dinamik etkileşimi zaman içinde disiplinler arası bir mercek aracılığıyla araştırır şeklinde tanımlanmıştır.

Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyine göre Sosyal Bilgiler, sivil yetkinlikleri geliştirmek için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir çerçeve içinde entegrasyonunu içeren bir disiplindir. Eğitim müfredatında, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimleri gibi çeşitli disiplinlerden ilgili ve uygun

materyalleri içeren yapılandırılmış ve birleşik bir araştırma alanı sunar. Sosyal Bilgilerin birincil amacı, genç bireyleri, birbirine bağlı bir küresel topluluk içinde kültürel çeşitlilik ile karakterize edilen demokratik bir toplumun üyeleri olarak ortak yarar için iyi bilgilendirilmiş, mantıklı kararlar alma becerileriyle donatmaktır (NCSS, 1993, s.3).

Sosyal Bilgiler müfredatının amacı, öğrencinin değerleri ve inançları tanıması için uygun ortamlar yaratarak, demokratik vatandaşların gelişimini teşvik etmeye odaklı bir birey yetiştirmektir. Sosyal bilimlerin bir dalı olan Sosyal Bilgiler, öğrencilerin çeşitli zorluklara çözümler üretmek için araştırma sonuçlarını, uzmanlıklarını, becerilerini, tutumlarını ve ilkelerini kullanarak toplumsal hayata uyum sağlamalarını ve aktif olarak katılmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Korumaya yönelik pedagojik bir strateji olarak tanımlanabilir. Bu eğitim çerçevesinde öğrenciler, günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri çeşitli koşullarda bilgiyi nasıl işleyeceklerini öğrenirler ve böylece kendilerinden beklenen davranışı anlarlar. Farklı çağlarda, sürekliliği teşvik etmek için örnek bir kişiliğin beslenmesi vurgulanır. Çocuklar için bir Sosyal Bilgiler dersinin özü, çok çeşitli gerçek yaşam durumlarına nasıl yanıt verileceği konusunda bilgi edinerek öz farkındalığın geliştirilmesine katkıda bulunmaktır (Kabapınar, 2007).

Sosyal Bilgiler tarih, coğrafya, vatandaşlık ve diğer disiplinleri içine alan konularıyla hayat boyu devam edecek vatandaşlık bilinci oluşturan öğretim programıdır (Sözer, 1998). Bu tanımlardan hareketle, insanın çevresiyle ve toplumsal hayatla etkileşimini sürece yayarak ele alan Sosyal Bilgiler, ilköğretim programı içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bireyin demokratik sürece etkin katılım amaçlı vatandaşlık anlayışını temel alan Sosyal Bilgiler programı insanların toplumsallaşma katkı sunmaktadır (Doğanay, 2008).

Sosyal Bilgiler kavramı Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır ve diğer ülkelere buradan yayılmıştır (Öztürk, 2009). 1900'lü yılların başında reform düşünen eğitimciler, şehirlerin hızla büyüdüğü sanayi dönemi için yeni bir eğitim programı geliştirmeye ihtiyaç duymuşlardır. Bu ilerlemelerin arkasındaki en önemli itici güç, çeşitli küresel bölgelerden gelen göçmenlerin Amerikan toplumuna asimilasyonunu kolaylaştırmaya elverişli bir ortamın oluşturulmasıdır. Eğitim müfredatına entegre edilen tarihsel öğretim, çağdaş meseleler ve olaylarla herhangi bir bağlantıdan yoksun, geçmiş dönemlerin kronolojik bir açıklamasını sunmaktan ibarettir. Ulusal Eğitim Derneğinin 1916'da Ortaöğretimde Sosyal Bilgiler üzerine ufuk açıcı raporunun

yayınlanmasının ardından, “Sosyal Bilgiler” terimi yaygın olarak kullanılmaya başlandı. İlerici ideolojik hareketin seçkin savunucuları John Dewey ve James Harvey Robinson'ın felsefi düşüncelerinin önemli bir izini taşıyan Sosyal Bilgilerin yapısı, demokratik bir yönetim için gerekli olan vatandaşlık değerlerini aşılama rolünü üstlenmiştir (Doğanay, 2008).

Amerika Birleşik Devletleri'nde Sosyal Bilgiler konuları II. Dünya Savaşı sırasında daha çok savaş ve coğrafya ile ilgilidir. Savaş sonrası dönemde ise çok kültürlülük, kültürlerarası eğitim ve kalıcı barışın sağlanması programın odak noktalarıdır. Yeniden değerlendirmeye alınan Sosyal Bilgiler programında etkin vatandaşlık konularının yer alması gerekliliği de komisyon tarafından tavsiye edilmiştir (Kan, 2010).

ABD'de Sosyal Bilgiler alanında en etkin kuruluş olarak faaliyet gösteren NCSS, hükümetin de desteğiyle ulusal akademik standartları geliştirmiştir. Standartlar, yapılandırmacı felsefenin eğitim ilkelerine dayanarak şekillenmiştir. 1990'lı yıllarda beyin temelli araştırmalar ve yapılandırmacı eğitim felsefesinin öngördüğü öğretim ilkeleri Sosyal Bilgiler programlarının oluşturulmasında etkili olmuştur (Dere, 2017).

2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

“Sosyal Bilgiler” terimi ilk olarak 1916'da Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyal olaylara odaklanan bir çalışma alanını belirlemek için tanıtılmıştır. ABD'de Sosyal Bilgilerin evrimi, politik dinamikler, toplumsal değişiklikler ve küresel eğitim eğilimleri gibi çeşitli faktörler tarafından şekillendirilmiştir (Çatak, 2015).

Türkiye'nin eğitim sistemindeki Sosyal Bilgilerin geçmişi tarihsel olarak Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar izlenebilir. II. Meşrutiyet yıllarında müfredatın bir parçası olan Yurttaşlık Bilgisi gibi dersler Cumhuriyet döneminde “Malumat-ı Vatanîye” başlığı altında verilmiştir. Ders, 1926 yılında “Yurt Bilgisi” adıyla uzun yıllar okutulmuştur. Daha sonra 1952'de Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi Öğretmen Okullarının müfredatında Sosyal Bilgiler olarak değiştirilirken, 1962'de İlkokul Program Taslağı “Toplum ve Ülke Çalışmaları” adıyla programda yerini almıştır (Dere, 2017).

Sosyal Bilgiler terimi Türkiye'de zaman zaman kullanılmasına rağmen, bu terimin müfredata dahil edilmesi 1968 yılına kadar gerçekleşmemiştir. 1968 yılında ilk defa Sosyal Bilgiler ilkokul programı yayınlanmış; tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi

konularını içeren bir ders olarak yürürlüğe girmiştir. Sosyal Bilgiler konuları daha önce Türkiye'de çeşitli derslere entegre edilmiş olsa da, 1968 yılında ayrı bir ders olarak alan yazında ilk kez yerini almıştır. (Çatak, 2015). Daha sonra, bu müfredat 1968 itibariyle tüm ilkokullarda ve 1975 itibariyle tüm ortaokullarda zorunlu hale gelmiştir (Güçlü, 2013).

2005 yılında yeni bir ilköğretim programı hazırlanmıştır. Yenilikçi program, yapılandırmacı felsefeye dayanan öğrenci merkezli olarak nitelendirilmekte ve öncekilere kıyasla farklı bir çerçeve sergilemektedir. 2005 tarihli Sosyal Bilgiler müfredatının amacı şu şekilde özetlenmiştir: “Atatürk'ün 21. yüzyıl İlkeleri ve Reformları ile çağdaş idealleri benimsemek, Türk tarihini ve mirasını anlamak, temel demokratik ilkeleri benimsemek, insan haklarını korumak ve çevre bilincini göstermek, bilgiyi kişisel deneyimlerle yorumlayarak toplumsal katılımı teşvik etmek, sosyal ve kültürel bir çerçeve içinde üretmek, kullanmak ve organize etmek (eleştirel düşüncüyü kullanmak, yaratıcılığı teşvik etmek), öğrencilerin yetkinliklerinin geliştirildiği, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgi üretmede kullandıkları yöntemleri özümsemiş, toplumsal dinamiklere anlamlı katkıda bulundukları, hak ve yükümlülüklerinin farkındalığına sahip oldukları ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bilgili vatandaşları olarak yetiştirildikleri vurgulanmaktadır.” (MEB, 2005).

Sosyal Bilgiler dersi ilkokul dördüncü sınıf, ortaokul beşinci, altıncı ve yedinci sınıflarda yer almakla birlikte içeriğinin temel amacı, çocuklara sosyal beceriler kazandırarak toplumla bütünleşmiş ederek iyi vatandaşlar yetiştirmektir (Deveci, 2002). Türk bireylerini hak ve yükümlülükleri konusunda bilgili, verimli ve demokratik yetiştirmek ders programının hedeflerindendir. Bu bireyler, yaşamları boyunca karşılaştıkları zorluklar için en uygun çözümleri belirleyecek donanımına sahip olacaklardır (Kalaycı ve Baysal, 2020). Bu sebeple Sosyal Bilgiler dersi, ilkokul ve ortaokul öğretim programlarında önemlidir.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından geliştirilip 2018 yılında yayımlanan Sosyal Bilgiler Programının özel amaçları şu şekilde verilmiştir;

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,

2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,

3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,

4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,

5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekân algılama becerilerini geliştirmeleri,

6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,

7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,

9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,

10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,

11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,

12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,

13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,

14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,

16. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,

17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,

18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasında öğrencilerin çevreye ve topluma karşı rollerini ve sorumluluklarını öğrenmesi, toplumsal sorunlara çözümler üretebilmesi ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirebilmesi vardır. Bu kapsamda 2005 yılında yapılandırmacı yaklaşıma göre uyarlanmış Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin sorunlara duyarlı, insan hakları ve demokratik değerlere bağlı, sorgulayan ve araştıran kişiler olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Öğrencilerin bu becerileri benimseyerek yaşama aktarmaları beklenmektedir (Akengin ve Demir, 2014).

Sosyal Bilgiler öğretiminde iyi vatandaş yetiştirme amacının yanında öğrencilere sosyal bilimlere ait bilgilerle beraber bu disiplinlerde kullanılan bilimsel yöntem ve tekniklerin de öğretilmesi amaçlanmaktadır. Sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler anlayışı her bir öğrenciyi küçük bilim insanı gibi görür. Sosyal bilim dallarında kullanılan yöntem ve teknikler kullanılarak öğrencinin bir takım becerileri kazanmaları hedeflenir (Kaya, 2013).

Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan kavramlar, bilgi yoğunluğu sebebiyle öğrenciler tarafından sözel beceri gerektiren ezbere dayalı ders olarak algılanmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde, bilişsel yeteneklerin geliştirilmesi, kişilerarası ilişkilerin teşvik edilmesi, etkili işbirliği yapma becerisi kazandırılması ve farklılıklara karşı hoşgörü zihniyetinin geliştirilmesi ile ilgili hedeflere başarılı bir şekilde ulaşabilmek için bilgiyi doğrudan öğrencilere aktarmaktan kaçınmak gerekmektedir. Bunun yerine gerekli şartlar oluşturarak öğrencilerin eşgüdüm içerisinde bilgiye ulaşacağı ortamların oluşturulması gerekmektedir (Deveci, 2002).

Sosyal Bilgilerin öğretiminde çeşitli yöntem ve yaklaşımlar kullanılmaktadır. Eğitimcinin öğretim sürecinde en uygun yöntem ve yaklaşımı seçmesi ve uygulaması çok önemlidir. Bu nedenle, eğitimcinin öğretim sürecinde kullanılan yöntem ve

yaklaşımlarla ilişkili avantaj ve sınırlılıkları net bir şekilde anlaması son derece önemlidir (İçen, 2012).

Sosyal Bilgiler dersinin hedeflenen amaçlara ulaşabilmesinde öğretim sürecinin zenginliği önemli paya sahiptir. Öğrenciyi sürece aktif katan öğretme ve öğrenme süreçleri yürütülen Sosyal Bilgiler dersi bireyin istendik davranışları edinmesini kolaylaştıracaktır (Yaşar vd, 2015).

Yapılan araştırmalar öğrencilerin Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerine karşı ilgilerinin yetersiz, yaklaşımlarının olduğunu göstermektedir. Derslerde uygulanan yöntemler öğrencilerin ilgilerini çekmemektedir. Bu yüzden öğrencilerin olumsuz tutumları uyarıcı durumunda olan tarihle ilişkilendirilmekte derse karşı ilgisiz ve önyargılı olmalarına neden olmaktadır (Doğanay, 2014).

3. SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE TARİH ÖĞRETİMİ

Tarih; geçmişte olan olayları ele alan belgelere dayalı bir sosyal bilim dalıdır (Metin, 2017). Toplumlar geleceğini güvence altına almayı, kendini geliştirmeyi ve mevcut gücünü arttırmayı amaçlar. Bunu başarmak için toplumun tarihsel geçmişini düşünmesi ve geçmiş deneyimlerden ders alması zorunludur. Tarihsel bir hatayı tekrarlamak, benzer sonuçlarla karşılaşılmasına yol açabilir. Ulusal ilerlemeyi ölçmede bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin önemi ile karakterize edilen çağdaş dünyada gelişmiş ulusların tarihsel anlatılarından yararlanarak ilerledikleri görülmektedir (Balta, 2019).

Tarih, kültürü oluşturan birkaç unsurdan birisidir. Farklı dönemlerde kültürün siyasi ve sosyal ilerlemesini ve tutarlılığını korumada çok önemli bir rol oynar. Bir ulusun tarihinin, tüm kültürel varlıklarının somut sonuçlara dönüşme şeklini ifade ettiği söylenebilir (Metin, 2017). Bu sebeple tarihin kimliği ifade etmedeki önemi, kültürel mirasın aktarılmasında bir araç olarak rolü ve vatandaşları istenen şekilde şekillendirmedeki etkisi gibi nedenler, bu disiplinin uluslar için öneminin artmasına yol açmıştır (Dönmez ve Yeşilbursa, 2014).

Tarih eğitiminin kapsayıcı hedeflerinin farklı bölgeler ve zaman dilimleri arasında çeşitlilik ve farklılık sergilediği gözlemlenebilir. Önceki yüzyılın ikinci yarısında, tarih eğitiminde birincil amaç, önceki medeniyetlerin bilgisini ve geleneklerini sonraki kuşaklara aktarmaktır (Hali, 2014). Günümüzde Tarih öğretiminin amacı, genç nesillerin milli ruh yapılarını meydana getirmek, onlara kendi

geçmişlerinin tüm kültür ve değerlerinin öğretmek, ait oldukları milletin medeniyet içerisindeki yerini belirtmektir (Sarı, 2002).

Yaşanan dönemden önceki zaman dilimlerinden bireyler tarafından korunan hatıralara ilişkin araştırmalara somut eserler ve mevcut belgesel kalıntılar aracılığıyla erişilebilir. Dolayısıyla tarihsel olayların anlaşılması, tarihsel kanıtla karşılaşmadan mümkün değildir. Tarihsel kanıt yalnızca bilgi görevlerini işlemek için temel teşkil etmekle kalmaz, aynı zamanda kullanılan dili, ilgili taraflar tarafından bu dil aracılığıyla aktarılan önemi ve geçmiş dönemlerin tarihsel anlatısını araştıran bir araştırma yörüngesinin yolunu açar (Akbaba, 2005).

Tarih öğretimi, ilkokuldan üniversiteye kadar uzanan süreç içinde Sosyal Bilgiler öğretimiyle iç içe olan bir alandır (Sarı, 2012). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde ağırlıklı olarak yer alan Tarih, Sosyal Bilgiler dersini oluşturan önemli disiplinlerden birisidir (Demir, 2022). Sosyal Bilgiler derslerinde Tarih konularından yararlanarak öğrencilerin günümüz dünyasında meydana gelen olayları geçmişte yaşanan olayların ışığı altında değerlendirmesi sağlanır (Öner, 2015).

Sosyal Bilgiler dersi içerisinde Tarih öğretimimin genel amaçları; öğrencinin geçmişe ilgisini çekmek, öğrencinin başka ülke ve kültürleri anlamasına katkı sunmak, geçmişle günümüz arasında bağ kurmak, öğrencinin milli kimlik duygusunun gelişimine katkı sunmak şeklinde sıralanır. Bu amaçların hedefe ulaşılabilmesi için Sosyal Bilgiler dersinin en iyi ve verimli bir şekilde anlaşılması ve icra edilmesi gerekmektedir (Gilan, 2021).

Sosyal Bilgiler dersinde tarih konularının yalnızca isimler, tarihler, devlet büyüklüğü ve savaşlar gibi ezberlenmesi gereken bilgilere indirgenmesi, öğrencilerin dersi sıkıcı ve zorlayıcı bulmalarına neden olabilir. Bu ezberci yaklaşım, öğrencilerin tarihi gerçek anlamda anlama, geçmişe dair bağlantı kurma ve olayları değerlendirme becerilerini engelleyebilir. Tarihi olayların ardındaki neden-sonuç ilişkilerini ve toplumsal değişimleri anlamak yerine, yalnızca kuru bilgiye odaklanmak dersi sıkıcı hale getirebilir (Gilan, 2021).

Tarih konuları, çeşitli ortamlarda ve yerlerde etkili bir şekilde verilebilir. Tarihsel olaylar müzeler, tarihi yerler, arşivler, ders kitapları, gazeteler, çevrimiçi kaynaklar ve bilimsel tarihsel analizler gibi çeşitli yerlerde ortaya çıkar. Genel olarak tarihin öğretimi, birikmiş tarihsel bilginin bu tür bilgilerden yoksun bireylere

aktarılmasını kapsar. İster eğitim kurumlarında ister genel olarak toplum içinde olsun, geçmişin hatırlanması görevi görerek tarihsel hafızanın sürekliliğini sağlar (Öner, 2015).

Öğrenmenin somuttan soyuta, yakından uzağa doğru ilerlemesi gerekir. Bunun için derslerde farklı yöntemlerden yararlanmak gerekmektedir. Sözlü tarih gibi yöntemler sayesinde öğrencilerin yakın çevresinden ve kendi tarihinden yararlanılabilir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim etkinliklerinin buna göre düzenlenmesi gerekmektedir (Sarı, 2002).

4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILABİLECEK ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Öğretim; istenilen davranış değişikliklerini sistemli ve belirli bir program dahilinde okulda gerçekleştiren süreci kapsamaktadır (Demirel, 1999). Öğretme, davranış değişikliğinin okul ortamında planlı ve programlı şekilde yapılma sürecidir ve çoğunlukla sınıf içerisinde gerçekleşen etkinlikleri kapsar. Öğrenci ile öğretmen arasındaki etkileşim, eğitim sürecinin merkezinde yer alır ve öğrencinin öğrenme sürecini etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Öğretmen, öğrencinin öğrenme hedeflerine ulaşmasını sağlamak için uygun araç-gereçleri, yöntemleri ve teknikleri kullanarak öğrenme ortamını düzenler. Bu süreçte, öğretmenin rehberlik etme ve motive etme rolü ön plandadır. Öğrencinin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarını dikkate alarak yapılan etkileşim, öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımını destekler ve öğrenmeyi daha verimli hale getirir (Ünal, 2006).

Yöntem, bir hedefe ulaşmak, bir sorunu çözmek, bir deneyden sonuç çıkarmak, eğitmek veya bir konu hakkında talimat vermek için kasıtlı olarak seçilen ve bağlı kalınan en kısa, en kesin, en güvenilir ve tutarlı yaklaşım olarak karakterize edilir. Yöntem kavramı eğitim alanında tartışıldığında, öğrencilere yeni davranışların nasıl tanıtılabileceğine ilişkin soru ortaya çıkar. Eğitim hedeflerine ulaşılması, yalnızca uygun yöntemin seçilmesiyle mümkündür (Sever, Yalçınkaya ve Mazman, 2009).

Değişen ilköğretim programı öğrenci merkezli bir yaklaşımı benimseyen yapılandırmacılık ilkelerine dayanmaktadır. Yapılandırmacı teoriye dayanan bu yeni ilköğretim programı ile öğrencilerin eğitime ve diğer pedagojik süreçlere etkin bir şekilde katılmalarını sağlayan aktif bir öğrenme ortamı esas alınmıştır. Öğrenci merkezli yaklaşım bağlamında, öğrencilerin bireysel gereksinimlerinin dikkate alınması

büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin ihtiyaçlarını ve beklentilerini kabul etmek, öğretim sürecinin daha etkili olmasını sağlar. Öğrencilerin bireysel farklılıkları, ilgi alanları ve öğrenme stilleri göz önüne alındığında, öğrenmeye katılımları da artar. Bu, onların öğrenme sürecine daha aktif bir şekilde dahil olmalarına ve konuları daha derinlemesine anlamalarına olanak tanır. Yenilikçi ilköğretim programının öğrenci merkezli ilkeler üzerine kurulduğu göz önüne alındığında, eğitim kurumlarımızda öğrencilerin derslerine aktif katılımını sağlayacak ve uygulamalı öğrenme fırsatlarını kolaylaştıracak stratejilerin uygulanması zorunlu hale gelmiştir (Atayeter ve Tozkoparan, 2014).

Yapılandırmacı yaklaşım, öğrenme ortamında öğretmenin nasıl öğreteceği ile öğrencinin nasıl öğreneceği arasında bağlantı kurar. Yapılandırmacılıkta bilgi “varlık” olarak kabul edilir. Bilgi, öğrenen tarafından aktif olarak yapılandırılır (Ocak, 2010). Öğretmen, öğrencilerin üzerinde düşünebilecekleri öğrenme ortamları hazırlar. Öğrencilerin bilgiyi keşfetmelerine imkan verecek sorular sorar ve öğrencilerin öğretmen rehberliğinde kazandıkları somut yaşantılar üzerinde düşünmelerine fırsat sunar (Günay, 2015). Yapılandırmacılık; bilginin keşfedilmediğini yorumlandığını, ortaya çıkarılmadığını oluşturulduğunu yani birey tarafından yapılandırıldığını belirtir (Ünal, 2006).

Öğrenmeyi etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bireyin öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyi, onun hem bedensel hem zihinsel hem de duygusal olarak hazır olup olmamasıyla doğrudan ilişkilidir. Bununla birlikte güdülenme ve öğrenmeye olan içsel motivasyon da öğrenme başarısını büyük ölçüde etkiler. Bununla birlikte uygun öğretim yöntemlerinin ve tekniklerinin seçilmesi de bu sürecin verimliliğini artırır (Ünal, 2006).

Okulda, eğitim sürecinin gerçekleştirilmesi sürecinde, öğretmen ve öğrencilerin bilgi edinmek için kullanacakları yaklaşım ve yöntemler önemlidir. Öğretim, müfredatın belirlenmiş okul ortamındaki bireylere uygulanmasını içerir. Burada öğrencilerin belirli hedefler için gerekli nitelikleri özümsemesini ve kalıcı davranış değişiklikleri kazanmasını sağlamak için belirli ilkeleri ve yaklaşımları kullanmak gerekir. Hem öğretmenin hem de öğrencilerin çabalarına destek olmak ve etkili öğrenme deneyimlerini teşvik etmek için öğretim teknikleri kullanılır. Sınıftaki öğrenme-öğretme etkileşiminde etkili ve başarılı bir sonuç elde edebilmede bu yöntem ve tekniklerin rolü büyüktür (Çelikkaya ve Kuş, 2009).

İstenilen davranışların öğrencilere kazandırılması, çeşitli stratejiler ve teknik yaklaşımların etkili bir şekilde uygulanmasıyla sağlanabilir. Eğitiminin bu bilgiye sahip olması gerekir. Bununla birlikte, bu bilgiye sadece sahip olmak yetersiz olabilir; eğitimde en önemli faktör teorik anlayışta değil, pratik uygulamada olduğu için eğitmen, bu kavramları her öğretim ortamında etkili bir şekilde uygulama yeteneğini de göstermelidir. Öğrencilerin öğrendiklerini daha iyi kavrayıp hatırlayabilmek için sınıf içerisinde ortamı zenginleştirmek gerekmektedir. Somut yaşantılar yoluyla yapılan öğretim, öğrencilerin güdülenme düzeyini artırır. Bu bakımdan Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilecek öğretim yöntemlerinden birisi de sözlü tarihtir (Ünal, 2006).

5. SÖZLÜ TARİH

Sözlü tarih, geçmişin yaşayan hafızası olarak ifade edilir. Sözlü tarih, geçmiş tanıklar aracılığıyla sözlü dayanaklarla günümüze taşıyan bir bakış açısıdır (Kumru, 2009). Aynı günlükler, hatıralar, toplantı tutanakları gibi sözlü tarih görüşmesinde, görüşme yapılan tanığın belirli bir olayı betimlemelerinden birinci elden veriler elde edilir (Dere ve Dinç, 2020).

Tarihsel uygulamanın hem en eski hem de en son şekli olan sözlü tarihin geçmişi eski dönemlere kadar dayanmaktadır. Yazılı kayıtların yokluğunda, tarihsel hesaplar da dâhil olmak üzere toplumsal bilginin tüm yönlerinin sözlü aktarım yoluyla iletilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, “sözlü tarih” terimi, tarihsel araştırmanın erken dönemlerine atıfta bulunurken özellikle uygundur. Çağdaş zamanlarda bile, dünyada birkaç nesli kapsayan felaket anlatılarının veya çatışma soylarının anlatılmaya devam ettiği bölgeler vardır. Sözlü tarihin yeniliği, önceki kayıt tutma yöntemlerini aşan zamansal olayları koruma ve belgeleme konusundaki benzeri görülmemiş yeteneğinde yatmaktadır (Kumru, 2009).

Sözlü tarih alanındaki ilk çalışma 1929 Ekonomik krizi sonrası döneme denk gelmektedir. Ekonomik bunalım sonrası işsiz kalan bazı araştırmacılara alan yaratabilmek amacıyla sıradan insanların hayatlarına inerek Amerika’nın sosyal tarihine ilişkin kayıtlar oluşturulmuştur. Daha sonra II. Dünya Savaşı ile ilgili harp tarihi yazmak amacıyla aynı yönteme başvurulmuştur. Cephe savaşan askerlerle yapılan görüşmelerin kayıt altına alınmasına sözlü tarih adı verilmiştir (İncegöl, 2010).

Sözlü tarih araştırmasında ele alınacak olan konu belirlendikten sonra konu ile ilgili veriler toplanır. Daha sonra bu verilerin güvenilirliği ele alınır. Tarihsel veriler için

çoğunlukla iki kaynağa başvurulur. Bunlardan ilki kaynak kişi olarak olaya tanık olan bireylerin ifadelerini içeren kayıtlar, gazete haberleri, resmi belgeler birinci elden kaynaklar olarak ifade edilir. Diğerleri ise olayları doğrudan gözlemlemeyen fakat ilk elden kaynakları inceleyen kişilerin kayıtları da ikinci derecedeki kaynaklardır (Sarı, 2007).

Sözlü tarih geçmişi aydınlatmak konusunda alternatif bir yöntem olmaktan ziyade tarihin daha iyi anlaşılabilmesi için yeni yaklaşımlardan biridir (Güçlü, 2013). Yazılı kaynaklar geçmişi aydınlatmada uzun yıllar boyunca tarihçilerin en sık kullandıkları kaynak olmuştur. Resmi yazışmalar ve devlet arşivleri gibi kaynaklar devlet ve toplum arasındaki ilişkiye yönelik bilgiler verir (Öz, 2018). Toplumun alt kesimleri hakkında bilgi sahibi olabilmek için sözlü tarih gibi alternatif kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır (Metin ve Öz, 2019).

Sözlü tarih resmi belgelerin yetersiz kaldığı durumlarda bu alandaki eksikliği tamamlamak amacıyla tarihçiler tarafından sıkça kullanılır. Sözlü tarihe konu olan kişi tarihin gerçekçi bir çerçevede aktarılmasında rol oynayan özne haline gelir (Thompson,1999). Geçmişten günümüze insanların günlük yaşantıları, yaptıkları savaşlar, yaşadıkları afetler ve bunların yansımaları olan hüznün, sevinç gibi duygular sözlü bellekle somutlaştırılarak geleceğe aktarılır (Fidan, 2011).

5.1. SÖZLÜ TARİH YÖNTEMİNİN EĞİTİM ÖĞRETİM SÜRECİNDE KULLANILMASI

Eğitimin önemli amaçlarından biri de sürekli değişen ve gelişen dünyada öğrencilerin bilgi, beceri ve sosyal açıdan gelişimlerini sağlamaktır. Bireyin bunları kazanabilmesi için yaşadığı toplumdan kopuk olmaması gerekmektedir. Tarih öğretiminde uzak bölgelere ya da başka ülkelere ait olaylara yoğunlaşmak yerine yaşanan yerdeki kaynak kişilere, gazilere ulaşılmalıdır (Sarı, 2002). Bu yüzden öğrencilerin yaşadığı toplumun ve kendinin farkına varabilmesi için tarih eğitimi önemli bir role sahiptir (Beldağ ve Balcı,2017).

Tarih konularının öğretiminde olayları ele alırken yakından uzağa ilkesi doğrultusunda hareket edilmesi gerekir. Yakın çevresinden başlayan öğrencinin ilk olarak büyükanne ve büyükbabalarıyla görüşme gerçekleştirmesi gerekir (Kara, 2019). Sözlü Tarih, öğrencilerin tarihi gerçek ve somut olarak özümsemesini sağlayacaktır (Avcı Akçalı ve Aslan, 2011). Okullarda çocukların kendi ailelerinin tarihleri üzerine

alışmalar yapmaları, çevrelerini daha geniş bir geçmişle bağdaştırabilmeleri sözlü tarih yöntemiyle mümkün olur (Sarı, 2002).

Tarihçilerin akademik dünyada kullanımının yanında bu yöntem okulda ğretim yöntemi olarak kullanılmaktadır. Öğrenciler tarihçilerin uygulamış oldukları süreçleri tecrübe etmiş olmaktadır (Kabapınar ve İncegöl, 2016). Sözlü tarih yönteminin kullanıldığı sınıflarda öğretmenler bunu bir ğretim, öğrenciler ise öğrenme yöntemi olarak kullanır (Dere, 2017). Bu sayede öğrenciler pasif öğrenen konumunun ilerisine geçerek sürece aktif katılan araştırmacı haline gelir (Selanik Ay, 2010).

Aile tarihinin araştırılması, eğitimde iki yönlü bir fayda sağlar. İlk olarak, ğrenci merkezli bir yaklaşımı destekler. Öğrenci ailesiyle ve geçmişi hakkında bilgi edinmek, onun eğitim sürecine kişisel bir boyut kazandırır. Bu ğrencinin kimliğine, kültürel kökenine ve aile geçmişine duyulan ilgiyi arttırarak öğrencinin kendi öğrenme sürecine daha aktif ve istekli katılımını teşvik eder. İkinci olarak aile bireylerinin okul faaliyetlerine katılımını destekler. Aile tarihine yönelik çalışmalar, aile bireylerini sürece dahil ederek onların çocukluklarının eğitimiyle daha yakından ilgilenmelerini sağlar(Thompson, 1999).

Geleneksel tarih, geçmişi bize yazılı dünya aracılığıyla verir. Fakat sözlü tarih, olayı yaşayanların canlı olarak aktardıklarıdır. Burada dünya gerçektir ve ilk ağızdan aktarılmaktadır. Öğrenci tarih kitabını okurken tarihe karşı özel bir ilgisi yoksa bu ona sıkıcı gelir ve kendi yaşantısıyla ortak bir payda bulamazsa ilgisini tamamen kaybedebilir (Kp, 2014). Fakat sözlü tarih, öğrenciyi ders kitabının içinden çıkarıp onun tarihe başka açılardan bakmasını sağlar ve yepyeni bir dünya keşfetmesine imkan sunar (Sarı, 2007). Başkalarının aklına gelmeyen yeni bir konuyu da ele alıp bunun keşfedilmesine fayda sağlar (urku, 2019).

Sözlü tarih çalışmalarında tarihsel süreç gündelik yaşamla ilgilidir (tkr Güllühan ve Bekiroğlu, 2022). Sözlü tarih yöntemiyle ğrenci, eski dönemlerde yaşamış kişilerin günlük yaşamları hakkında bilgi sahibi olur, bunu kendi kendi yaşamıyla kıyaslayarak değişim ve sürekliliği kavrar (Altınok, 2019). Sözlü tarih, öğrencilerin ulusal hedeflerin günlük deneyimleri üzerindeki etkisini anlamalarına, bireysel deneyimleri ile ulusal gelişmeler arasında bağlantılar kurmalarına ve toplumsal dönüşümleri gözlemleyerek küresel dinamikler hakkında fikir edinmelerine katkıda bulunur (urku, 2019).

Sözlü tarih uygulaması ile yapılacak olan etkinlikler, öğrencilerin sürece aktif katılımlarını sağlayıp dersleri daha çekici hale getirir ve öğrencilerin birçok kazanım elde etmelerini sağlar (Demircioğlu, 2005). Sözlü tarihin tarih eğitiminde yöntem olarak kullanılması sayesinde öğrenciler, önemli olayları yaşamış kişilerle konuşur ve bu, onların güdülenme düzeyini de artırır (Sarı, 2002). Öğrencilerin kaynak kişilerle bir araya gelerek yapacak oldukları çalışmalar, onların özgüvenlerinin ve iletişim becerilerinin de gelişmesine katkı sunar (Kumru, 2009).

Sözlü tarih yönteminin işlenişi ve faydaları incelendiğinde öğrencilerin tarih konularında aktif hale geldiği, bilgiyi ezberlemediği görülmektedir (İncegöl, 2010). Sözlü tarih uygulaması sayesinde öğrenciler; soru sorma, gözlem dinleme, bilgiyi keşfetme, empati kurma, geçmişle günümüz arasında bağ kurma, değişim ve sürekliliği algılama gibi becerileri kazanmaktadır (MEB, 2005). Kendine güveni olmayan öğrencilerin süreçte aktif rol alarak kendisini fark edebilmesine yani özgüven kazanabilmesine de katkı sağlamaktadır (Cabul, 2019).

Sosyal Bilgiler dersi içerisinde gerçekleşecek bir sözlü tarih uygulamasında öğrenci; süreci tasarlama, çalışma planı hazırlama, araştırma, görüşme, elde edilen bilgilerin analiz etme, sunma gibi süreçleri yürütür. Bu çalışmada öğrencinin iletişim becerisi gelişir. Bununla birlikte gözlem, çıkarım yapma, eleştirel düşünme gibi becerileri de gelişmektedir (Gölgesiz Gedikler, 2021). Sözlü tarih çalışması öğrencinin araştırma becerisinin gelişmesine katkı sağlayarak daha fazla kaynaktan araştırma yapma isteğini de arttıracaktır. Yaptıkları görüşmeleri yazma eylemi sadece yazma yeterliliklerini geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda soru sorma becerilerini artırır, sonuç olarak hitabet yeteneklerini geliştirir (Yılmaz ve Ayaydın, 2020).

Sözlü tarih çalışması ile öğrenciler gelenek ve göreneklerini yakından tanıma imkânına sahip olacaklardır (Avcı Akçalı, 2007). Sözlü tarih sayesinde, çocukların yaşadıkları toplumda meydana gelen değişim ve sürekliliği anlamaları kolaylaşır. Bu çalışmalar ile ulaşacağı sonuçların tarih kitaplarındaki gibi herkesin bildiği sonuçlar olmadığını görür ve bu durum öğrencilerin orijinal verilere ulaşmalarına katkı sağlar (Akçalı ve Aslan, 2012). Yazılı kaynaklarda bulunmayan bilgilere ulaşmamızı sağlaması açısından da avantaja sahiptir (Küpüç, 2014).

Sözlü tarih çalışmasıyla yeni bilgilere ulaşan öğrenciler bir tarihçi gibi sorumluluk içinde hareket eder. Öğrenciler, geçmişle bağlantı kurmasını sağladığı

kaynak kişilere de eleştirel bakış açısıyla yaklaşmak durumundadır. Çünkü öğrenciler verilerin gerçek olup olmadığını sorgulama gereği duyacaktır. Bu durum onlara tüm tarihsel kaynaklara aynı eleştirel bakış açısıyla bakma gereğini fark ettirecektir (Akçalı ve Aslan, 2012).

6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

6.1. YURT İÇİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Sarı (2002) “Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Ünitelerinde Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarih” adlı tezinde Sözlü Tarih yöntemiyle işlenen tarih konularının dersi daha keyifli hale getirdiğini ve bu yöntem ile tarihin hafızada daha kalıcı olabileceğini savunmuştur.

Sarı (2007) “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı, Beceri Ve Tutumlarına Etkisi” adlı tezinde sözlü tarih yöntemiyle işlenen dersin başarıya katkısını incelemiştir. Araştırma, deney ve kontrol grupları incelenerek yürütülmüştür. Sözlü tarih yöntemiyle işlenen derse katılan öğrenciler görüşlerini kompozisyon yazarak belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda dersin işlenişinde sözlü tarih yönteminin kullanılmasının öğrenci başarısını arttırdığı, öğrencilerin bilgiyi düzenleme, önceki kuşakları daha iyi anlama gibi becerilerinin geliştiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Dere (2017) “Sosyal Bilgiler Derslerinde Bir Öğrenme ve Öğretme Yöntemi Olarak Sözlü Tarih” adlı tezinde, Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme ve öğretme yöntemi olarak sözlü tarih çalışması yapmayı, çalışma ilkelerini belirlemeyi, çalışmayla ilgili öğrencilerin ve öğretmenin görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yapılan çalışma sonucunda, öğrencilerin görüşme tekniklerini, görüşmelerin analizini yapıp uygulamayı, raporlaştırmayı öğrendiklerini, bununla birlikte sorumluluk bilinci kazanma, iletişim becerisi, kaygıyı yenme, özgüven kazanma, değişim ve sürekliliği algılama gibi becerilerinin de geliştiğini savunmuştur.

Kaplan (2005) “İlköğretim Öğrencilerinin Tarihsel Düşünce Becerilerinin Sözlü Tarih Çalışmasıyla Geliştirilmesi” adlı tezinde, öğrencileriyle Cumhuriyet Dönemi’ne yönelik sözlü tarih çalışması yapmıştır. Öğrenciler, huzurevinde yaşayan ileri yaştaki kişilerle görüşmeler yaparak veriler toplamışlardır. Topladıkları verileri mevcut yazılı kaynaklarla kıyaslamışlardır. Öğrenciler yapmış oldukları sözlü tarih çalışmasıyla tarihsel düşünme becerilerinde ne gibi değişim meydana geldiğini incelemiştir.

Incegül (2010) “Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Bir Sözlü Tarih Uygulaması” adlı tezinde beşinci sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı çerçevesinde oyun ve

oyuncakların tarihsel arka planını incelemeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede sözlü tarih tekniğinin uygulanmasının, öğrencilerin tarihsel bilgilere ulaşma, verileri hatırlama ve analiz etme kapasitelerinde bir dönüşüme yol açtığı, öğrencilerin sözlü tarihi kalıcı bir eğitim deneyimi olarak algıladıkları ve dolayısıyla sözlü tarih yaklaşımının kullanıldığı derslerde akademik başarılarında yükselmeye tanık oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte sözlü tarih yönteminin kullanılmasının öğrencilerin bilgiyi yapılandırma, gerçekler ve görüşler arasında ayırım yapma, ilgili ayrıntıları gereksiz olanlardan ayırma, önceki nesilleri anlama, ata mirasına değer verme, değişim ve süreklilik kavramlarını kavrama kapasitelerini artırdığı sonucuna varılmıştır.

Kandemir (2017) “Sözlü Tarihin Tarih Eğitiminde Konumlandırılması Ve Entegrasyonu Üzerine Öğretmenin Bakış Açıları” adlı yüksek lisans ¹tezinde eğitimcilerin sözlü tarihin tarih öğretiminde bütünleşmesi ve önemi konusundaki görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçları; tarih öğretmenlerinin sözlü tarih yaklaşımını anlama becerisine sahip olduklarını, tarih eğitimine sözlü tarihin dahil edilmesinin öğrenciler için avantajlı olacağını kabul ettiklerini, ankete katılan öğretmenlerin sözlü tarih tekniğini zaten sınıflarına dahil ettiklerini gözlemlediklerini, eğitimcinin pedagojide sözlü tarihi kullanmadaki önemli rolünü vurguladıklarını, sözlü tarih yaklaşımının benimsenmesinin öğrencilerin tarih derslerine ilişkin algıları üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini göstermiştir.

Kılıç'ın (2018) “Hayat Bilgisi Dersleri Bağlamında 'Dün, Bugün, Yarın' Temalı Sözlü Ve Yerel Tarih Olaylarının Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinin temel amacı “dün, bugün, yarın” temasına odaklanan sözlü ve yerel tarih etkinlikleri düzenlemeyi ve hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin bu etkinliklere ilişkin algı ve görüşlerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, öğrencilerin yürütülen faaliyetlere karşı olumlu bir tutum sergilediklerini, özellikle saha gezilerini içeren yerel tarih etkinliklerini tercih ettiklerini ortaya koymuştur. Öğretmenler çeşitli nedenlerden dolayı bu faaliyetleri derslere dahil etme konusunda zorluklarla karşılaşır, ancak bu tür girişimleri öğretim uygulamalarına entegre etmeye ilgi göstermişleridir. Araştırma, uygulanan faaliyetlerin öğrencilerin araştırma becerilerinin geliştirilmesine katkıda bulunduğunu ve çevrelerini algılamalarını kolaylaştırdığını göstermiştir. Çalışma boyunca öğrenciler sözlü tarih görüşmecilerinin rolünü üstlenmiş ve saha çalışmalarına katılmıştır. Bununla birlikte

¹ Bundan önceki tezlerin yüksek lisans mı doktora mı olduğunu belirtmemişsin.

sözlü tarih çalışmalarının eğitimdeki faydalarına rağmen bu tür çalışmalardan kaynaklanan ödev süreci bazı zorluklara da yol açmaktadır. Aile desteği eksikliği, ödevin zamanında tamamlanamaması gibi çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Sonuç olarak, yukarıda belirtilen zorlukların araştırmanın sonuçlarında belirgin olduğu tespit edilmiştir.

Kaya (2013)'nın “Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılacak Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarih: Amaç, İçerik, Uygulama” başlıklı araştırmasında, öğrencilerin teoriden uygulamaya sözlü tarih çalışmasının tüm süreçlerinde yer alarak ilgili konuda küçük bir tarihçi gibi bilgi ve bakış açısına sahip olmaları amaçlanmıştır. Araştırma, öğrencilerin iletişim başta olmak üzere çeşitli becerilerle gelişeceklerini göstermiştir. Öğrencilerin sözlü tarih uygulamalarını deneyimlerken katılırken coşku ve merak duygusu sergilediklerine ulaşılmıştır.

6.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Klages (1999), “Secondary Social Studies Students’ Engagement With Historical Thinking and Historical Empathy as They Use Oral History Interviews (Ortaöğretim Sosyal Bilgiler Öğrencilerinin sözlü tarih aracılığıyla tarihsel düşünce ve tarihsel empati uğraşısı)” adlı tezinde, sözlü tarih görüşmeleri yoluyla öğrenciler arasında tarihsel düşüncenin gelişiminin araştırılmasını amaçlamıştır. Öğrenciler, 1930'larda Amerika Birleşik Devletleri'nde Büyük Buhran'ı yaşayan kişilerle röportajlar yapmışlardır. Bulgular, bu yeni araştırma yönünün tarihsel düşünme üzerine gelecekteki çalışmaları etkileyeceğini göstermiştir.

Alchediak'nın (2003) araştırmasında sözlü tarih uygulaması kullanılarak öğrencilerin aile tarihlerinin milli tarihleriyle bağları araştırılmıştır. Öğrenciler aile büyükleriyle görüşmeler yapmışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin yakın tarihe olan ilgilerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Keiser (2022) tarafından yürütülen “Sözlü tarih: İlkokul ve Ortaokul İçin Bir Araç” başlıklı araştırma, ilkokul ve ortaokul eğitiminde sözlü tarih üzerine mevcut literatürün analizi yoluyla bu yöntemin ilk ve ortaokul düzeylerinde entegrasyonunu araştırmayı amaçlamıştır. Bulgular, eğitimcilerin sözlü tarih uygulamalarını öğretimlerinde etkili bir şekilde uygulayabileceklerini ve sözlü tarih çalışmalarını sınıfa dahil etmek için araştırma desteğinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Sözlü tarihin, öğrenci ihtiyaçlarını karşılamada, müfredat gereksinimlerini yerine getirmede ve eğitim

kaynaklarını kullanmada çok yönlü bir yaklaşım olduğunu kanıtlamıştır. Eğitim ortamlarında sözlü tarihin kullanımıyla ilişkili avantajlar göz önüne alındığında, öğrenci ihtiyaçlarını, müfredat taleplerini ve eğitimciler için mevcut kaynakları karşılayabilen esnek bir yöntem olarak ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak, tarih öğretimine sözlü tarihin dahil edilmesinin ortaokul seviyelerinde önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Evans (2003) “Teacher Preparation in Oral History For Anti-Racism Education” adlı çalışmasında üniversitelerde, özel okullarda ve devlet okullarında öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarına ders veren fakülte üyeleriyle bir görüşme yapmıştır. Fakülte üyelerinin Amerikan toplumunda ırkçılığa yönelik empati geliştirmek için öğretmen adaylarını yetiştirmede sözlü tarih yöntemini nasıl kullandıkları incelenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verileri toplama süreci ve verilerin analizine yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMA MODELİ

Nitel araştırmalar sosyal bilimlerde her geçen gün daha fazla önemi artan bir araştırma türü olmaktadır. Sosyal bilimlerde, doğa bilimlerinde olduğu gibi nicel araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Fakat nicel araştırmalar gözlem ve ölçmeyi odağına alır. Sosyal bilimlerin merkezinde insan ve sosyal yaşamın temel unsurları yer alır. Bu olgu ve olayları nicel çalışmalarla elde edilen verilerle açıklamadaki yetersizlikler nicel araştırma sonuçlarının kısıtlılıkları olarak karşımıza çıkar. Bu durum ya da etkinliklerin niteliklerinin incelendiği çalışmalar nitel araştırmalar olarak ifade edilmektedir(Büyüköztürk vd., 2013).

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmacılar nitel yöntem ile ilgili bir araştırma yaparken konunun “ne kadar” ya da “ne kadar iyi” olduğunu öğrenmenin daha ötesinde bir bakış açısı elde etmek isterler. Bir dersin nasıl öğretildiği, ders için nasıl bir hazırlık yapıldığı, öğrencilerin neler yaptıkları ve hangi tür etkinliklerle sürece dâhil oldukları, öğrenme sürecini etkileyen olumlu ya da olumsuz etkenler araştırılır. Sonuca ulaşılabilmesi için öğrenci ve öğretmen deneyimleri doğal ortamda gözlemlenmeye ve raporlanmaya çalışılır. Bu tür çalışmalar yapan araştırmacılar bir olayın hangi durumlarda ortaya çıktığını sorgulamak yerine belirli bir etkinliğin niteliğine odaklanıldığını ortaya koymaktadır. Bu durum ya da etkinliklerin niteliklerinin incelendiği çalışmalar nitel araştırmalar olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2013).

Sosyal bilimlerde nitel araştırmalar, insan davranışlarını, duygularını, düşüncelerini ve sosyal süreçleri derinlemesine anlamak amacıyla giderek daha fazla tercih edilmektedir. Nicel araştırmalar, doğa bilimlerinde olduğu gibi kesin ölçümler ve istatistiksel analizler üzerine kuruludur. Ancak sosyal bilimlerdeki olay ve olgular karmaşık ve çok katmanlıdır. Nitel araştırmalar bu noktada avantaj sağlar çünkü bireylerin dünyaya nasıl baktığını, deneyimlerini, sosyal etkileşimlerini ve kendilerine özgü anlam dünyalarını keşfetmeye olanak tanır(Gürbüz ve Şahin, 2014).

Durum çalışması birden fazla olayın, ortamın ya da sosyal grubun derinlemesine incelendiği yöntem olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016). Durum çalışması bir bireyin, kurumun veya olayın derinlemesine ve boylamsal incelemesini içeren özgün çalışmalar, bulgu elde etmek için karmaşık istatistiksel analizlere dayanan deneysel çalışmalara alternatif olarak hizmet eder (Seggie ve Bayyurt, 2017). Bu araştırmada beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanımına ilişkin görüş ve deneyimlerinin derinlemesine incelenmesi hedeflendiği için durum çalışması deseni kullanılmıştır.

2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz döneminde bir devlet okulunda beşinci sınıfta öğrenim görmekte olan 8 kadın, 6 erkek toplam 14 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrenciler amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme göre belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme olay ve olguların belirlenmesinde yararlı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Amaçlı örnekleme, olasılığa dayalı olmayan bir örnekleme yaklaşımıdır. Araştırma hedeflerine dayalı bilgi açısından zengin durumların seçimini içeren amaçlı örnekleme, derinlemesine araştırmaya izin verdiği için belirli kriterleri karşılayan veya belirli özellikleri sergileyen belirli vakaları incelerken tercih edilen yöntemdir (Koç Başaran, 2017). Ölçüt örnekleme, konu ile ilgili belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar ya da durumlardan meydana gelir (Büyüköztürk vd, 2013). Ölçüt örnekleme, belirli bir dizi belirlenmiş standartları karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Bu standartlar araştırmacı tarafından oluşturulabilir veya önceden var olan bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Özellikler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	8	57
	Erkek	6	42
Anne Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	-	
	İlkokul	10	61
	Ortaokul	3	21
	Lise	1	7
	Üniversite	-	

Tablo 1 (Devam). Çalışma Grubuna Ait Özellikler

		f	%
Baba Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	-	
	İlkokul	6	42
	Ortaokul	5	35
	Lise	3	21
	Üniversite	-	
Aile Büyüklerinizin Geçmişiyle İlgili Bilgi edinmek İsteseydiniz Hangisini Tercih ederdiniz?	Sokak Oyunları	12	85
	Okul Yılları	10	61
	Eski Bayramlar	9	64
	Düğünleri	8	57
	Yaşamları	10	61
Tarihe İlgi Duyuyor Musunuz?	Evet	8	57
	Hayır	6	42
Sosyal Bilgiler Dersini Seviyor Musunuz?	Evet	10	61
	Hayır	4	28
	Kararsızım	-	-

3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu araştırmacıya, her görüşme için yöntemleri karşılaştırılabilir bir şekilde etkin bir denetleme yetkisi verir. Ayrıca, görüşmenin bir sonucu olarak amaçlanan hedeften aşırı sapmaktan kaçınmak için, tüm yönlerin ve soruların dahil edilmesini garanti eden bir program ve plan oluşturur. Diğer bir faydası, görüşme formunda ele alınan soru ve konular altında elde edilen verilerin düzenlenmesi ve incelenmesinin daha kolaylaşmasıdır (Akman Dömbekçi ve Erişen, 2022).

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulma aşamasında ilgili literatür dikkate alınarak araştırma konusuna yönelik açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Soruların kapsam geçerliliği ve anlaşılabilirliğine ilişkin yapılan geri dönütler ile sorular üzerinde düzeltmeler tamamlanmış ve görüşme formuna son hali verilmiştir.

Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Görüşme formunun ilk bölümünde öğrencileri tanımlayabilmek için cinsiyet, anne baba eğitim durumu, aile büyüklerinin geçmişiyle ilgili bilgi edinme, tarihe ilgi duyma durumları ve Sosyal Bilgiler dersini sevmeye durumlarına yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümünde ise; beşinci sınıf

öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanımına ilişkin deneyimlerini belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır. Bu bölümde; Sosyal Bilgiler dersi içinde gerçekleştirilmiş sözlü tarih uygulamasının hazırlık aşaması hakkında görüşleri uygulama aşamasındaki görüşleri, sözlü tarih uygulamasında neler öğrendikleri, sözlü tarih uygulamasında görüşmeler sırasında ne gibi duygular hissettikleri, sözlü tarih uygulamasında ne gibi beceriler kazandıkları, sözlü tarih uygulaması sırasında yaşadıkları sorunlar ve görüşme yaptıkları kişilerin hayatları gibi bir hayat isteyip istememeleri hakkındaki görüşlerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde beşinci sınıf “kültür ve miras” öğrenme alanında “Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.” kazanımı sözlü tarih yöntemi ile öğrencilerin çalışmaları doğrultusunda işlenmiştir. Bu konunun seçilme nedeni konunun sözlü tarih yöntemi ile öğrenime uygun olması ve Sosyal Bilgiler programında sözlü tarih yöntemine örnek olarak uygulanmasıdır.

Çalışma 6 hafta sürecek biçimde planlanmıştır. İlk hafta öğrencilere sözlü tarih hakkında bilgi verilmiştir. Öğrenciler süreç hakkında bilgilendirildikten sonra yapacakları çalışma için soru havuzu oluşturulmuştur. Öğrencilerle birlikte aile büyüklerine sorulacak sorular belirlenmiştir.

İkinci, üçüncü ve dördüncü hafta öğrenciler sözlü tarih çalışması için görüşülecek aile büyüklerini belirlemişlerdir. Aile büyüklerine ait el sanatları, görseller gibi materyaller toplamışlardır. Öğrenciler, belirledikleri aile büyükleriyle görüşmeler yapmışlardır ve bu görüşmeleri video kaydına almışlardır. Beşinci hafta öğrenciler elde ettikleri bilgileri posterler hazırlayarak sınıfta teker teker sunmuşlardır. Bu süreçte ait görseller Ek 1’de gösterilmiştir. 6. haftada süreç tamamlanmış, öğrencilerle tüm yaptıklarına dair görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma verileri 2022-2023 güz yarıyılı içerisinde, Afyonkarahisar Sandıklı ilçesinde bir devlet okulunda 5. Sınıfında öğrenim görmekte olan ve çalışmaya katılmaya gönüllü 14 öğrenciden toplanmıştır. Araştırma verileri 01.11.2022-29.11.2022 tarihleri arasında araştırmaya katılan öğrencilerle öğretmenler odasında gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler sonucunda toplanmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmede önceden hazırlanmış yedi açık uçlu soruya cevap alınmıştır. Görüşmede etkinliklerin öğrencilere neler kazandırdığı, çalışma sırasında karşılaşılan problemler ve

bu problemlerin kaynaklarına dair öğrenci görüşlerinin yanı sıra öğrencinin böyle bir çalışmayı bir kez daha yapıp yapmama isteği ile öğrenci görüşleri ortaya çıkarılmak amaçlanmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış ve sonrasında yazıya geçirilmiştir. Böylece verilen sorular analize uygun hale getirilmiştir.

Öğrenciler yapmış oldukları sözlü tarih çalışmasını verilen sürede sınıfta teker teker sunmuşlardır. Öğrenciler verilerini sunarlarken oluşturdukları posterleri kullanmışlardır. Sunum sonunda araştırmacının ve dinleyicilerin sorularını yanıtlamışlardır. Sunum süreci araştırmacı tarafından fotoğraf çekilerek kayıt altına alınmıştır.

Şekil 1. Aile Büyüklerimin El Sanatları

Şekil 2. Sözlü Tarihle Geçmişimi Öğreniyorum

Şekil 3. Aile Tarihim

5. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Veri toplama süreci yayın etiği kurallarına uygun olarak tamamlanmıştır. Yapılan araştırma çerçevesinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (Etik Kurul Kararı 3.11.2022 E-70813604-100-138418 sayılı)

etik izni alınmıştır. Uygulama MEB'e bağlı bir ortaokulda gerçekleştirildiği için Millî Eğitim Bakanlığına Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesine (MEB, 2007) uygun hareket edilmiştir. Uygulamaya başlamadan önce Milli Eğitim Bakanlığı'ndan resmi izin alınmıştır.

Araştırma verileri 01.11.2022-29.11.2022 tarihleri arasında araştırmaya katılan öğrencilerle öğretmenler odasında gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler sonucunda toplanmıştır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Belirli bir konu veya durumla ilgili bir çalışmada yer alan bireylerin duygu ve düşüncelerini anlama süreci empatik anlama olarak bilinir. Görüşmeler yapmak, bireylerin duygularını, düşüncelerini, bakış açılarını, kişisel duygularını ve şikayetlerini kavramak için oldukça etkili bir yöntemdir (Akman Dömbekçi ve Erişen, 2022). Merriam'a (2018) göre, yarı yapılandırılmış görüşmeler, doğal konuşma akışını takip eden sorular yoluyla yeni fikirlerin keşfedilmesini ve cevapların genişletilmesini kolaylaştırır. Araştırmacılar tarafından yaygın olarak tercih edilen bu yaklaşım, yazılı yanıtlara dayanan anket tabanlı veri toplama yöntemlerinin getirdiği kısıtlamalara kıyasla daha derin bir anlayışa izin verir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yarı yapılandırılmış görüşme formunun katılımcıların bakış açılarını daha derinlemesine anlamayı amaçlayan sorulardan oluşmasına özen gösterilmiştir.

Görüşmeye başlamadan önce öğrencilere çalışmanın amacı anlatılmış, veri kaybını önlemek amacıyla ses kaydı alınabilmesi için öğrencilerden izin alınmıştır. Görüşmeler sırasında yönlendirici ifadelerden kaçınılmış öğrencilerin düşüncelerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortam oluşturulmaya özen gösterilmiştir. Araştırmada ulaşılan verilerin araştırma dışında kullanılmayacağı, bu görüşmenin bir sınav olmadığına yönelik açıklama yapılmış ve bu sayede öğrencilerden samimi cevapların alınması sağlanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorulara yönelik öğrenci görüşleri üzerine görüşmeyi daha detaylı anlamak ve incelemek amacıyla görüşme sırasında ek sorular kullanılmıştır. Patton'a (2014) göre; katılımcıya görüşme sırasında yöneltilen ek sorular, cevabı derinleştirmek, cevapların zenginlik ve derinliğini arttırmak için kullanılır. Görüşmeler her bir öğrenciyle yaklaşık 15-20 dakika sürmüş, her görüşme sonunda öğrencilere eklemek istedikleri herhangi bir şey olup olmadığı sorularak veri toplama süreci sonlandırılmıştır. Derinlemesine veri toplanması hedeflendiği için görüşmeler süresince öğrencilerle uzun süreli iletişim kurulmasına özen gösterilmiş ve görüşmelerin kısa sürmemesine dikkat edilmiştir.

Görüşme kayıtları Microsoft Office Word programına kaydedilerek metne dönüştürülmüştür. Görüşmelerden elde edilen bilgiler içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İçerik analizinde veriler önceden belirlenen başlıklar yani temalar altında yorumlanmaktadır. İçerik analizinde katılımcı görüşmelerinden alıntı yapmak çalışmanın güvenilirliği ve görüşlerin yansıtılmasını sağlamaktadır. Ayrıca çarpıcı görüşlerin yansıtılmasına da imkân tanımaktadır (Olgun, 2008). Görüşmelerde öğrencilerin verdikleri cevaplar; araştırma problemleri dikkate alınarak kodlanmış, oluşturulan kodlardan tema ve alt temalar belirlenmiştir. Veri analizinin son aşamasında verilere anlam kazandırmak için bulgular; temalar, alt temalar ve kodlar çerçevesinde tablolarla sunulmuş ve doğrudan alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır. Araştırmada doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilmiştir.

Araştırma bir devlet okulunda 5. Sınıfa giden 14 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Anlaşılabilirliği arttırmak üzere bulguların sunumunda tablolar kullanılmış, aktarılabilirliği sağlamak üzere doğrudan alıntılar yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre veri toplama sürecinin detaylı şekilde raporlaştırılması ve sonuçlara nasıl ulaşıldığının açıklanması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütlerindendir. Teyit edilebilirliği sağlamak üzere belirlenen temalar ve kodlar uzman görüşüne sunulmuştur. Görüş ayrılıklarının bulunduğu tema ve kodlar tekrar değerlendirilerek veri analizine son hali verilmiştir

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

1. BULGULAR

Bu bölümde verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. İçerik analizi sonucunda elde edilen bulgular; tema, alt tema ve kodları içeren tablolar oluşturularak frekanslarıyla birlikte sunulmuştur.

1.1. 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILAN SÖZLÜ TARİH UYGULAMASININ HAZIRLIK AŞAMASINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Tablo 2’de, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının hazırlık aşamasına yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 2. 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Sözlü Tarih Uygulamasının Hazırlık Aşamasına Yönelik Görüşleri

Alt tema	Kodlar	<i>f</i>
Duygu ve düşünceler	Heyecan duymaları	8
	Güzel bir etkinlik olarak değerlendirmeleri	4
	Mutluluk duymaları	3
	Merak duymaları	3
	Çalışmaya katılmaktan memnun olmaları	2
	Eğlenceli bulmaları	2
	Geçmişte hissetmeleri	1
	Geçmişte insanların zor koşullarda yaşadıklarını düşünmeleri	1
Öğrenilenler	Sorular oluşturma	5
	Yeni bilgiler edinme	4
	Aile geçmişini öğrenme	2
Yaşanan zorluklar	Röportaj yapacak kişiyi bulmakta zorluk yaşamaları	12
	Korku duymaları	5
	Geçmişe ait aile fotoğraflarına ulaşamamaları	2
	Geçmişe ait el sanatlarına ulaşmakta zorluk yaşamaları	2
	Utanma hissetmeleri	1

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının hazırlık aşamasına yönelik görüşleri; duygu ve düşünceler, öğrenilenler ve yaşanan zorluklar alt temaları üzerinden değerlendirilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının hazırlık aşamasına yönelik görüşlerini duygu ve düşünceler üzerinden açıklayan öğrenciler; heyecan duymaları,

güzel bir etkinlik olarak değerlendirmeleri, mutluluk duymaları, merak duymaları, çalışmaya katılmaktan memnun olmaları, eğlenceli bulmaları, kendilerini geçmişte hissetmeleri ve geçmişte insanların zor koşullarda yaşadıklarını düşünmeleri şeklinde ifade etmişlerdir. Hazırlık aşamasına yönelik öğrencilerin en yoğun yaşadıkları duygunun heyecan olması bu tarz uygulamaları derslerinde kullanmaları ile ilişkilendirilebilir. Öğrencilerin bu konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

Öğrencilerden Elif“...*Büyüğümlle video çekerken çok uğraştım ve heyecanlandım...*” ve Feride“...*Sözlü tarih uygulama ödevini yaparken çok heyecanlıydım...*” diyerek hazırlık aşamasında duydukları heyecanı ifade etmişlerdir.

Bazı öğrenciler sözlü tarih uygulamalarının hazırlık sürecine ilişkin güzel etkinlik, mutluluk, merak, eğlence kelimelerini kullanmışlardır. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

Zehra“...*Babam çok güzel cevaplar verdi. Benim bilmediğim şeyler söyledi ve ben daha da çok meraklandım ve soruları hızla okumaya başladım...*”

Elif“...*Videoyu çektikten sonra baktığımda çok güzel olmuştu. Başarmıştım çok mutluydum...*”

Azra“...*Güzel bir çalışma oldu...*”

Zehra“...*Güzel bir etkinlikti. Bir yandan da geçmişimizi öğrendik...*”

Zehra“...*Eğlenceli bir etkinlikti ve yeni bilgiler öğrenmemizi sağladı...*”

Bazı öğrenciler ise geçmişteki yaşama yönelik değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bu konuda Nazlı“...*Sonra geçmişteki kıyafetleri giydim. Kendimi geçmişte gibi hissettim. Çok zor koşullarda yaşıyorlarmış...*” ifadelerini kullanmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının hazırlık aşamasına yönelik görüşlerini öğrenilenler üzerinden açıklayan öğrenciler; sorular oluşturma, yeni bilgiler edinme ve aile geçmişini öğrenme şeklinde ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

Esra“...*Onların asker uğurlamaları nasıl olurdu onu merak ettim, tahtaya soru olarak yazdırdım...*”

Zehra“...*Yeni bilgiler öğrendim ve çok güzel geçti...*”

Derya“...*Aile geçmişimi öğrendiğim için mutluydum...*”

Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının hazırlık aşamasına yönelik görüşlerini yaşanan zorluklar üzerinden açıklayan öğrenciler; röportaj yapacak kişiyi bulmakta zorluk yaşamaları, korku duymaları, geçmişe ait aile fotoğraflarına ulaşamamaları, geçmişe ait el sanatlarına ulaşmakta zorluk yaşamaları ve utanma hissetmeleri şeklinde ifade etmişlerdir. Hazırlık aşamasına yönelik öğrencilerin en yoğun yaşadığı zorluğun röportaj yapacak kişi bulmak olması, öğrencilerin büyüklerinin bu konuda ön yargılı olmalarıyla ilişkilendirilebilir. Öğrencilerin bu konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

Öğrencilerden Belinay“...Röportaj yapacağım kişilerden anneannem, babaannem ve dedem hepsi bunun yayınlanacağını düşündü yapmak istemediler...”, Mehmet“...İlk nenemle yapmaya çalıştım ama ikna edemedim. Kameraya çıkmak istemedi...”, ve Elif“...Okul müdürümüzle yaptım bu çalışmayı. Çünkü büyüğümü bulamadım. Sonra bulmuştum ama o da videoya çıkmak istemediği için bende müdürümle çektim ve çok güzel oldu...” diyerek röportaj yapacak kişiye bulmakta zorluk yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Bazı öğrenciler ise korku, utanma hissettiklerini ve geçmişe ait malzemelere ulaşmakta zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Zafer“...Sunum yaparken arkadaşlarımdan utandım...” diyerek utandığını belirtirken, Esra“...Soruları yanlış okurum diye korkuyordum...” korkusunu dile getirmiştir. Zehra“...El sanatlarına ulaşmakta zorluk yaşadık ama bulduk...” ise geçmişe ait el sanatlarına ulaşmakta zorluk yaşadığını dile getirmiştir.

1.2. 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SÖZLÜ TARİH KULLANIMININ UYGULAMA AŞAMASINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Tablo 3’de 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulaması kullanımına yönelik görüşleri yer almaktadır

Tablo 3. 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sözlü Tarih Uygulamasının Kullanılmasına Yönelik Görüşleri

Alt tema	Kodlar	f
Duyuşsal ifadeler	Heyecan duymaları	10
	Özgüven hissetmeleri	8
	Mutluluk duymaları	4
	Üzüntü hissetmeleri	2
	Hırslanmaları	1
	Merak duymaları	1

Tablo 3 (Devam). 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sözlü Tarih Uygulamasının Kullanılmasına Yönelik Görüşleri

Alt tema	Kodlar	f
Geçmişteki yaşam şartlarına yönelik ifadeler	Yaşam şartlarının değişimi	9
	Eğitim şartlarının zorluğu	8
	Sokak oyunları	6
	Birlik ve beraberlik	5
	Ev hayatı	4
	Ekonomik şartlar	3
	Misafirperverlik	3
	Düğünler	3
	Mimari yapı	2
	Asker uğurlamaları	2
	Geçmişte hissetme	1
Kazandıkları bilgi ve becerilere yönelik ifadeler	Dinleme becerisi	7
	Teknolojik gelişimi anlayabilme	6
	Yeni bilgiler edinme	5
	Konuşma becerisi	4
	Okuma becerisi	4
	Öğrenme becerisi	3
	Kendine güven duyma	3
	Yazma becerisi	3
	Soru sorma becerisi	2
	Empati kurabilmeleri	1
	Farklılıkları keşfetmeleri	1
Uygulama aşamasına ilişkin sorunlar	Heyecanlanmaları	10
	Video çekiminde sorun yaşamaları	7
	Korku hissetmeleri	4

Tablo 3’de görüldüğü üzere öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanımının uygulama aşamasına yönelik görüşleri; duyuşsal ifadeler, geçmişteki yaşam şartlarına yönelik ifadeler kazandıkları bilgi ve becerilere yönelik ifadeler ve uygulama aşamasına ilişkin sorunlar alt temaları üzerinden değerlendirilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının kullanılmasına yönelik görüşlerini duyuşsal ifadeler üzerinden açıklayan öğrenciler; heyecan duymaları, özgüven hissetmeleri, mutluluk duymaları, üzüntü hissetmeleri, hırslanmaları ve merak duymaları vurgusunda bulunmuşlardır. Uygulama aşamasına yönelik öğrencilerin yaşadıkları en yoğun duygunun heyecan olması derste böyle bir uygulamanın ilk kez kullanılacak olması ve öğrencilerin böyle bir deneyime sahip olmamalarıyla ilişkilendirilebilir. Öğrencilerin bu konu ile ilgili düşünceleri şu şekildedir:

Öğrencilerden Feride“...Sözlü tarih uygulama ödevini yaparken çok heyecanlandım...”, Elif“...Büyüğümle video çekerken çok uğraştım ve heyecanlandım...” ve Azra“...Tahtaya çıktım sundum. Sunumumu yaparken çok heyecanlandım...” yaşadıkları heyecanı dile getirmişlerdir.

Öğrencilerin uygulama aşamasında yaşadıkları diğer yoğun duygunun özgüven hissetmeleri olması, öğrencilerin ilk kez deneyecekleri bir uygulamada başarısız olacaklarını düşünmelerinden kaynaklı ön yargılarını aştıkları söylenebilir. Bu konuda Yaren“...Bu çalışmayla heyecanımı yendim...” ve Feride“...Röportajı yapamayacağımı sanmıştım, kötü geçtiğini sanmıştım ama tahmin ettiğimden daha iyi geçti. Heyecanlanmama gerek yokmuş...” şeklinde düşüncelerini dile getirmişlerdir.

Bazı öğrenciler mutlu, üzüntü, hırs ve merak duyduklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerden Esra“...Çok mutlu oldum çünkü büyüklerimden çok şey öğrenmiştim...”, Nazlı“...Üzülmüştüm çünkü eskiden karda kışta öğrenciler ellerinde odun götürüp sınıflarını ısıtıyorlarmış...” Arda“...Çektiğim video bittiğinde videoyu izlerken heyecanlandım ve bir anda bende bir hırs oluştu. Ben bu çalışmayı bir daha yapmak isterdim. Çünkü korkumu ve heyecanımı yenmek için bir daha yaparım...” ve Zehra“...Sözlü tarihte bilmediğim yeni şeyler öğreneceğim için meraklandım...” şeklinde düşüncelerini dile getirmişlerdir.

Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının kullanılmasına yönelik görüşlerini geçmişteki yaşam şartlarına yönelik ifadeler üzerinden açıklayan öğrenciler; yaşam şartlarının değişimi, eğitim şartlarının zorluğu, sokak oyunları, birlik ve beraberlik, ev hayatı, ekonomik şartlar, misafirperverlik, düğünler, mimari yapı, asker uğurlamaları ve geçmişte hissetme şeklinde ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu konu ile ilgili düşünceleri şu şekildedir:

Yaren“...Geçmişte yaşam zordu çünkü tarlaları biçme aletleri yoktu, kendileri elleriyle yapmak durumundaydılar. Günümüzde tarlalar makinelerle biçiliyor. Günümüz geçmişe göre çok farklı...”

Zehra“...Geçmişle günümüzü kıyaslarsak geçmişte bazı şeyler çok kötüymüş. Mesela öğrencilerin okula gelirken odun getirmeleri, silgiyi boyunlarına asmaları, kalemi ortadan kırıp irini kullanmaları bunlar gibi...”

Azra “... Eskiden çelik çomak oynuyorlarmış. Şimdiyse telefon ve tablet var...”

Nazlı“...Eskiden düğünlerde tavuk tüyünü boyayıp gelinin başlarına takarlarmış...”

Mehmet“...Eskiden ekonomi kötüymüş. Şimdi daha güzel Geçmişte para çok bulunamıyormuş. O yüzden köylerde yaşam daha kötüymüş...”

Arda“...Beni eski dönemlerde birlik ve beraberliğin çok olması ve arkadaşlığın daha fazla olması etkiledi...”

Esra“...Ev hanımları iş yapmayı annesinden ve kayınvalidesinden öğrenip yapıyorlarmış...”

Yaren“...Misafirleri tavuk kesip pilav gibi yemeklerle ağırlıyorlarmış...”

Derya“...Eskiden evler kerpiç adında bir şeyle yapılırmış...”

Elif“...Asker uğurlamasından önce yemek verilirmiş. Bir gece öncesinde asker uğurlaması eğlencesi yapılırmış...”

Feride“... Fahriye teyze sanki o anı yaşıyormuşum gibi anlattı. Sanki o an büyüklerimizin geçmişine gittik geldik gibi oldu...”

Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının kullanılmasına yönelik görüşlerini kazandıkları bilgi ve becerilere yönelik ifadeler üzerinden açıklayan öğrenciler; dinleme becerisi, teknolojik gelişimi anlayabilme, yeni bilgiler edinme, konuşma becerisi, okuma becerisi, öğrenme becerisi, kendine güven duyma, yazma becerisi, soru sorma becerisi, empati kurabilmeleri ve farklılıkları keşfetmeleri vurgusunda bulunmuşlardır.

Sözlü tarih uygulamasına yönelik görüşlerini dinleme becerisi üzerinden ifade eden Derya”...Neden dinleme becerisi kazandığım konusuna gelirsek aile geçmişimi öğrenmek beni çok mutlu etti. Geçmiş öğrenirken dinleme becerisi kazandım...” şeklinde düşüncesini belirtmiştir.

Bazı öğrenciler sözlü tarih uygulamasında düşüncelerini teknolojik gelişim, yeni bilgiler edinme, konuşma becerisi, okuma becerisi, öğrenme becerisi, kendine güven duyma, yazma becerisi ve soru sorma üzerinden değerlendirmiştir. Bu konudaki bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Nazlı”...Eskiden giysileri ütölemek için köz ile çalışan ütüler kullanılırdı. Günümüzde elektrikle çalışan buharlı ütüler kullanılmaktadır...”

Belinay”...*Bilmediğim, duymadığım ve görmediğim şeyleri öğrendim. Denizli yöresi yemeklerinin, oyunlarının, giyimlerinin ve konuşmalarının farklı olduğunu öğrendim...*”

Esra”...*Sınıfta sunum yaptığım için konuşma becerisi kazandım...*”

Elif”...*Sözlü tarihi yaparken sorduğum sorularda okuma becerisi kazandım...*”

Feride”...*Geçmişle günümüz arasında bir sürü fark olmuş bunu öğrendim. Geçmişte hayat şimdiye göre daha zormuş bunları öğrendik...*”

Yaren”...*Cümleleri karıştıracığım diye çok korkmuştum videoya çıkmadan önce heyecanlandım. Ama heyecanlanmadım ve cümleleri karıştırmadım...*”

Zeliha”...*Yazı yazma ve okuma becerisi kazandım...*”

Mehmet”...*Sorular sorduğum için soru sorma becerisi kazandım...*”

Sözlü tarih uygulamasında bazı öğrenciler düşüncelerini empati kurma ve farklılıkları keşfetme şeklinde ifade etmiştir. Sözlü tarih uygulaması sayesinde öğrencilerin kendilerini büyüklerinin yerine koyabilmesi ve farklı yaşam şartlarının varlığını keşfetmiş olmaları üzerinden değerlendirilebilir. Bu konudaki bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Feride”...*Büyüklerimizin geçmişine gittik geldik. Hem de eski el sanatlarını, düşünlerini, asker uğurlamalarını, eski eşyalarını, oyunlarını. Geçmişle günümüz arasında bir sürü fark olmuş bunu öğrendim. Geçmişte hayat şimdiye göre daha zormuş bunları öğrendik...*”

Belinay”...*En çok dikkatimi çeken Keziban yengemin Denizlili konuşmasıydı. Çoğunlukla kendisinin Denizli yöresine göre konuştuğunu fark ettim...*”

Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanılmasına yönelik görüşlerini uygulama aşamasına ilişkin sorunlar üzerinden açıklayan öğrenciler; heyecanlanmaları, video çekiminde sorun yaşamaları ve korku hissetmeleri vurgusunda bulunmuşlardır. Sözlü tarih uygulama aşamasında en yoğun yaşanan sorunun heyecan olması öğrencilerin sürece aktif katılımı ile ilişkilendirilebilir.

Öğrencilerden Esra”...*Sunum yaparken çok heyecanlandım. Çünkü arkadaşlarım sesimi duyacaktı...*” şeklinde düşüncesini ifade etmesi, dersin öğretmen odaklı işlendiğiyle ilişkilendirilebilir.

Bazı öğrenciler video çekiminde sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerden Zehra“...Birazcık sorun yaşadım. Mesela heyecan yaptım, videoda gülenler oldu. Aile bireylerinin sesleri çıktı. Ben soruları karıştırdım. Böyle olmasaydı video daha iyi olabilirdi...”, Esra”... İlk önce kameraya bağlanamadık. Köpek sesleri geldi. Soruları sormadan önce heyecanlandım. Sonra büyüklerim bazı soruları anlayamadı. Anlattım teker teker...” ve Belinay”... Bazı yerlerde söylediklerini yanlış anlayıp başka şeyler söylese de zorlansam da başa sarıp tekrar tekrar yaptım. Ama anneannem babaannem dedelerim bunun yayınlanacağını sanıp kameraya çıkmak istemedi...” şeklinde sorunları belirtmişlerdir.

Öğrencilerin sözlü tarih uygulamasında yaşadıkları sorunlardan birinin korku olması süreçte meydana gelebilecek aksaklıklarla ilgili olduğu söylenebilir. Bu konudaki bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir;

Arda”...Çok heyecanlandım ve korktum. Dedemi zor ikna ettim ve üç kere falan tekrar ettim çok güzel geçti, zar zor bitirdik. Zor geçmesinin sebebi heyecandan soruları okuyamadım ve sonra devam ettik. Ama korktuğum gibi hiç değilmiş...”

Zehra”...Korkma sebepim videonun iyi olmayacağını düşündüm ve olmayacağından babamın uzun uzun cevaplar veremeyeceğinden korktum...”

1.3. 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILAN SÖZLÜ TARİH UYGULAMASINDA AİLE BÜYÜKLERİNİN HAYATLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Tablo 4’te sosyal ilgiler dersinde öğrencilerin sözlü tarih uygulamasında aile büyüklerinin hayatlarına yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 4. Öğrencilerin Aile Büyüklerinin Hayatları Hakkındaki Görüşleri

Alt tema	Kodlar	f
Aile büyüklerinin hayatını yaşamak istemelerine yönelik görüşler	Sokak oyunlarının ilgi çekici olması	7
	Birlik ve beraberliğin daha fazla olması	7
	Bayramların coşkulu olması	5
	Çevrenin daha temiz olması	2
	Misafirperver olmaları	1
Aile büyüklerinin hayatını yaşamak istememelerine yönelik görüşleri	Yaşam koşullarının zor olması	7
	Eğitim imkânlarının yetersiz olması	6
	Teknolojinin gelişmemiş olması	3
	Konutların ısıtılmasının güç olması	2

Tablo 4’te görüldüğü üzere Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin sözlü tarih uygulamasında aile büyüklerinin hayatları hakkında; aile büyüklerinin hayatını yaşamak istemelerine yönelik görüşler ve aile büyüklerinin hayatını yaşamak istememelerine yönelik görüşler alt temaları tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanılmasına yönelik görüşlerini aile büyüklerinin hayatını yaşamak istemelerine yönelik görüşler üzerinden açıklayan öğrenciler; sokak oyunları, birlik ve beraberlik, milli bayramlar, çevrenin daha temiz olması ve misafirperver olmaları vurgusunda bulunmuşlardır. Bu konudaki bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Zehra“...Yaşamak istediğim yönleri de var istemediğim yönleri de. İstedğim yönleri birlik beraberlik duygusunun daha fazla olması. Milli bayramların daha güzel geçmesi. Düğünlerin üç gece olması. Sadece sokak oyunlarının olması. Bu sokak oyunlarını oynamak kişiyi sosyalleştirir ve daha iyi bir şey olur....”

Esra“...Evet yaşamak isterdim. Çünkü araba olmadığı için çevre temizdi önceden. Sokak oyunları vardı. Eski bayramları örnek alıyorum. Büyüklerimin zamanında yaşamak isterdim çünkü eski bayramlar çok güzel oluyormuş...”

Neslihan“...Evet yaşamak isterdim. Çünkü o zamanlarda çok güzel bayramlar var. Tüm aile birlikte bayram kutlardı. Şimdiki zamanda tüm aile birlikte beş yıldızlı otele gidiyor. Şimdilerde gelenek kültürümüz unutulmuş kimse kültürümüze bakmıyor. Şimdiki zamanlarda bayramlar tatillerde, beş yıldızlı otellerde kalınıyor ama her iki zamanın da zorlukları var...”

Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanılmasına yönelik görüşlerini aile büyüklerinin hayatını yaşamak istememelerine yönelik görüşler üzerinden açıklayan öğrenciler; yaşam koşullarında zorluk, eğitim şartlarında zorluk, teknoloji ve ısınma vurgusunda bulunmuşlardır. Bu konudaki bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

Nazlı“...Hiç istemezdim. Annem eskiden öyle bir hayat yaşadığı için çok şaşırmıştım. Eskiden insanlar çok zor şartlar altında yaşarlarmış. Çok zor şartlar altında eğitim görmüşler. Zorunlu eğitimini bitirenlerin çoğu maddi imkânsızlıkları nedeniyle imkânına kavuşamamışlar...”

Elif“...Birleşmiş sınıflarda okumak istemezdim...”

Yaren”...Onlar okulda ısınmak için odun kesip götürürlerdi. Bizim odun kömürümüzü devlet gönderiyor...”

Zafer“...İstemezdim çünkü eskiden okullara okul ihtiyaçlarını kendileri götürürmüş. Öğretmenler çocukları dövermiş. Eskiden yaşam koşulları daha zormuş...”

Feride“...Eskiden büyüklerim gibi yaşamak istemezdim. Çünkü teknoloji gelişmiş değildi ekonomi de gelişmiş değildi...”

TARTIşMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih kullanımına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının hazırlık aşamasına yönelik duygu ve düşünceleri, öğrendikleri ve yaşadıkları zorluklar üzerinden yapılan değerlendirme; bu uygulamanın öğrenciler üzerinde önemli bir etki yarattığını göstermektedir. Öğrenciler, heyecan, mutluluk ve merak gibi olumlu duygular yaşarken, etkinlikten keyif aldıklarını ve geçmişle bağ kurduklarını ifade etmişlerdir. Kabapınar ve İncegöl (2016) “Değişim Ve Süreklilik Bağlamında Oyun Ve Oyunağa Bakmak” adlı sözlü tarih çalışmasında belirttiği üzere, sözlü tarih; bilgiye ulaşma, bilgiyi işleme ve deneyimleme konusunda işlevsel bir yöntemdir. Bu durum, sözlü tarih uygulamalarının derslere dahil edilmesinin öğrencilerin derse olan ilgisini artırabileceğini ve onları motive edebileceğini göstermektedir. Beldağ ve Balcı (2017) çalışmasında, öğrencilerin birinci elden kaynaklara ulaşarak sürece aktif katıldıklarını belirtmiştir. Bunun yanında aile tarihi ve yakın tarih gibi konuları öğrenmelerine olumlu etki yaptığını ifade etmiştir. Cabul (2019) çalışmasında sözlü tarih yöntemiyle işlenen Sosyal Bilgiler dersine karşı öğrencilerin genellikle olumlu tavır takındıkları ve derslerin neşeli geçtiği sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin sorular oluşturma, yeni bilgiler edinme ve aile geçmişini öğrenme gibi beceriler kazandıkları görülmüştür. Sözlü tarih çalışması sayesinde öğrenciler heyecan ve kaygıyı yenme konusunda da psikolojik kazanım elde etmektedirler(Dere ve Dinç, 2018). Ancak öğrenciler röportaj yapacak kişiyi bulmakta zorluk çekmiş, korku ve utanma gibi olumsuz duygular yaşamış ve geçmişe ait malzemelere ulaşmakta güçlük çekmişlerdir. Beldağ ve Balcı (2017) ve Dere ve Dinç’in (2017) öğrencilerin kaynak kişi bulmakta zorluk yaşamaları ifadesinde bulunmaları çalışmayı desteklemektedir. Bu zorlukların, öğrencilerin sözlü tarih çalışmalarında karşılaştıkları engelleri ve bu süreçte büyüklerinin daha destekleyici olmasının önemini vurguladığı söylenebilir. Öğrencilerin yaşlarının küçük olması ve sınıf seviyesini zorlayabilecek durumlarda öğretmenin süreci iyi organize etmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Sözlü tarih çalışmasında görüşme yapılacak olan kişinin kayda alınmak istemeyişi yaşanan sorunlardan biridir (Çelik vd., 2018). Genel olarak, sözlü tarih uygulamalarının, öğrencilerin öğrenme sürecine katkı sağladığı ve öğrencilere duygusal deneyimler yaşattığı, ancak bazı zorlukların da beraberinde geldiği anlaşılmaktadır. Şahin(2018) yaptığı çalışmada, sözlü tarih uygulamasının hazırlık aşamasında

öğrencilerin zorluk yaşadıklarını ifade etmiştir. Olumsuz olarak ise kayıt altına alırken yaşanan aksaklıklar olduğunu belirtmiştir

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamasının uygulama aşamasına yönelik duygu, bilgi ve beceri kazanımları ile yaşadıkları sorunlar üzerinden yapılan değerlendirme, bu uygulamanın öğrenciler üzerinde derin ve çeşitli etkiler yarattığını göstermektedir. Duyuşsal ifadeler açısından, öğrencilerin yoğun olarak heyecan ve özgüven hissetmeleri, bu uygulamanın yeniliği ve ilk kez deneyimlenmesi ile açıklanabilir. Öğrencilerin mutluluk, üzüntü, hırs ve merak gibi farklı duygular yaşamaları, uygulamanın duygusal derinliğini ve etkisini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin sözlü tarih uygulamasında mutluluk yaşamaları Mert ve Beldağ (2019) ve Ulutaş'ın (2018) çalışmasında da belirtilmiştir. Öğrencilerin sözlü tarih kullanımında merak yaşamaları Gölgesiz Gedikler (2021) 'in çalışmasını da desteklemektedir. Geçmişteki yaşam şartlarına yönelik ifadeler, öğrencilerin geçmişe dair farkındalık kazandıklarını ve tarihsel empati geliştirdiklerini göstermektedir. Öğrencilerin sözlü tarih çalışması yaptığı büyükleriyle empati kurması Sarı ve Türküresin (2018) 'in çalışmasını desteklemektedir. Kazandıkları bilgi ve becerilere yönelik ifadeler ise dinleme, konuşma, yazma, soru sorma gibi temel becerilerin yanı sıra, teknolojik gelişimi anlama, empati kurma ve farklılıkları keşfetme gibi önemli kazanımlar sağladıklarını ortaya koymaktadır. Metin ve Öz (2019)'ün çalışmasında soru sorma becerisinin gelişmesi yönündeki görüşünü desteklemektedir. Gölgesiz Gedikler (2021) sözlü tarih uygulaması kullanımında edinilen genel kazanımları kişisel ve sosyal gelişimler olarak sıralamıştır. İletişim becerisine vurgu yapan araştırmacı, öğrencilerin utangaçlığı yenme ve insanlarla daha rahat konuşabilme gibi konularda katkı sağladığını dile getirmiştir. Uygulama aşamasında yaşadıkları sorunlar ise, heyecan, video çekiminde yaşanan zorluklar ve korku gibi duyguların, sürecin aktif katılım gerektiren doğasıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Dere ve Dinç (2018) çalışmasında öğrencilerin heyecan ve kaygı yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Genel olarak sözlü tarih uygulamasının öğrencilerin duygusal, bilişsel ve sosyal becerilerini geliştirdiği, ancak bu uygulamanın aynı zamanda bazı zorluklarla karşılaşılan bir süreç olduğu sonucuna varılabilir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde sözlü tarih uygulaması çerçevesinde aile büyüklerinin hayatlarına dair edindikleri bilgiler, onların bu hayatları yaşamak isteme ya da istememe nedenlerini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Aile büyüklerinin

hayatını yaşamak istemelerine yönelik görüşler, öğrencilerin sokak oyunları, birlik ve beraberlik, milli bayramlar, temiz çevre ve misafirperverlik gibi geçmişin sosyal ve kültürel değerlerine duydukları özlem ve hayranlıkla ilişkilendirilebilir. Mert(2019) araştırmasında öğrencilerin eski bayramlara ve eski oyunlara ilgi duydukları sonucuna ulaşmıştır. Öte yandan, aile büyüklerinin hayatını yaşamak istememelerine yönelik görüşler, yaşam koşullarındaki zorluklar, eğitimdeki zorluklar, teknolojinin eksikliği ve ısınma gibi modern hayatın sunduğu kolaylıklardan mahrum olma endişeleriyle açıklanabilir. Bu bulgular, sözlü tarih uygulamasının öğrencilerde geçmişe dair hem romantik hem de eleştirel bir bakış açısı geliştirdiğini ve onların tarihsel empati kurma yeteneklerini artırdığını göstermektedir. Genel olarak, sözlü tarih uygulaması, öğrencilerin aile büyüklerinin yaşamlarına dair farkındalık kazanmalarını ve bu yaşamları hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle değerlendirebilmelerini sağlamıştır.

Araştırma bulgularından hareketle şu öneriler getirilebilir;

- Ortaokul Sosyal bilgiler dersinde öğretmenler sözlü tarih yöntemine daha fazla yer verilebilir.

- Sözlü tarih çalışmasının uygulama aşamasında öğretmen; kaynak kişi bulmak ve duygusal engelleri aşmak konusunda daha fazla destek olabilir.

- Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü tarih yöntemine dayalı etkinliklere daha geniş yer ayrılabilir.

- Velilerin çocuklarıyla etkileşim içine girebileceği etkinliklere daha sık başvurulabilir. Çocuğunun eğitim sürecine nadiren katılan velilerin bu konudaki ön yargıları da kırılabilir.

- Bu araştırma ortaokul 5.sınıfta 14 öğrenci ile yapılmıştır. Yapılan araştırma ve bulgular yalnızca bu öğrenci grubu için genellenebilir özellik taşımaktadır. Bu çerçevede öğrencilerin tarihsel empati becerilerini belirlemek ya da geliştirmek üzere farklı sınıf gruplarında ve farklı öğrenciler ile nitel ya da karma araştırmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, B. (2005). Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 185-197.
- Akçalı, A. A., ve Aslan, E. (2012). Tarih öğretiminin iyileştirilmesi yolunda alternatif bir yöntem: Sözlü tarih. *Kastamonu Education Journal*, 20(2), 669-688.
- Akçalı, A. A. (2007). *Yerel Tarih Ve Tarih Eğitimi Katkısı*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Akkuş, A. ve Meydan, A. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Ve Coğrafi Mekân Uygulamalarının Değerlendirilmesi, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 2013(13), 14-30.
- Atak, H. (2017). Piaget ve Vygotsky'nin kuramlarında Çocukların Toplumsallaşma Süreci. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(2), 163-176.
- Altınok, A. C. (2019). *1970li Yıllarda Görev Yapan Öğretmenlerin Dilinden Öğretmenlik Mesleği: Sözlü Tarih Araştırması* (Yüksek Lisans Tezi), Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Alchediak, P. (2003). Personal Narrative And Oral History In The High School Classroom: A Qualitative Study.
- Atayeter, Y., ve Tozkoparan, U. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İle 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrencilerinin Gezi Gözlem Yöntemi Üzerine Düşünceleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 1-21.
- Ay, T. S. (2010). *Sosyal Bilgiler dersinde Yerel Toplum Çalışmalarından Yararlanma: Bir Eylem Araştırması* (Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Balta, D. (2019). Ortaöğretim Öğrencilerinin" Tarih Nedir? Aforizmalarına Katılım Durumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 107-125.
- Baran, T. (2013). *Probleme Dayalı Öğrenme İle Sunuş Yoluyla Öğretim Yaklaşımlarının Öğrencilerin Bilişsel Öğrenme Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Başaran, Y. K. (2017). Beyin Metaforu Ve Eğitime Yansımaları. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 171-188.
- Beldağ, A., ve Balcı, M. (2017). Sosyal Bilgiler öğretiminde sözlü tarih yönteminin kullanımı: Nitel bir çalışma. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017(9), 176-189.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (14. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cabul, E. (2019). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sözlü Tarih Deneyimleri: Geçmişten Günümüze Bayramlar* (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çatak, M. (2015). Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, (62), 69-94.
- Çelik, H., Karadeniz, H., ve Cabul, E. (2018). Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Derslerindeki Deneyimleri Bağlamında Değişim Ve Sürekliliğe İlişkin Değerlendirmeleri: Misafirperverlik Örneği. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 2(2), 39-57.
- Çelikkaya, T., ve Kuş, Z. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem Ve Teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 741-758.

- Çurku, R. (2019). Sözlü Tarih Çalışmalarına Yönelik Sosyal Bilgiler Ve Tarih Öğretmenlerinin Tutumlarını İncelemeye Yönelik Van İlinde Bir Araştırma. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(4), 2010-2027.
- Demir, E. (2022). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sözlü Tarih Yöntemine İlişkin Deneyimleri* (Yüksek Lisans Tezi), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Demir, S. B., ve Akengin, H. (2014). *Hikâyelerle Sosyal Bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). Sözlü Tarihin Bir Öğretim Yaklaşımı Olarak Tarih Derslerinde Kullanımı.
- Demirel, Ö. (1999). *Planlamadan Değerlendirmeye: Öğretme Sanatı*. PEGEMA yayıncılık.
- Dere, İ. (2017). Sosyal Bilgiler Dersinde Bir Öğrenme Ve Öğretme Yöntemi Olarak Sözlü Tarih.
- Dere, İ., ve Dinç, E. (2018). Yapılandırmacı Bir Öğrenme Ve Öğretme Yöntemi Olarak Sözlü Tarihin Sosyal Bilgiler Derslerine Entegrasyonu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 115-127
- Dere, İ., ve Dinç, E. (2020). Sözlü Tarihin Geçerliliği Ve Güvenilirliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 275-289.
- Deveci, H. (2002). *Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına Ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi*. (Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Doğanay, A. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretimi. *Hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi*, 5.
- Doğanay, A. (2004). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerine Temel Demokratik Değerlerin Kazandırılma Düzeyi ve Bu Değerlerin Kazandırılması Sürecinde Açık ve Örtük Programın Etkilerinin Karşılaştırılması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 39(39), 356-383.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler anlayışı ışığında yeni Sosyal Bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Doğanay, A., ve Kuramları, D. Ö. (2021). Davranışçı Ve Bilişsel Öğrenme Kuramları. *Tarih Nasıl Öğretilir*, 39-50.
- Dömbekci, H. A., ve Erişen, M. A. (2022). Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 141-160.
- Dönmez, C., ve Yeşilbursa, C. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Tarih Algısı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 415-436.
- Dursun, M. T., ve Aydın, Ç. (2022). Sosyal Bilim Araştırmalarında Sözlü Tarih Yöntemi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 1-18.
- Fidan, N. (1986). Okulda öğrenme ve öğretme.
- Evans, G. E. (2003). *Teacher preparation in oral history for anti-racism education*. University of Illinois at Chicago.
- Fidan, S. (2011). Sözlü Kültür-Sözlü Tarih İlişkisi Bağlamında Niş Türküleri, *Electronic Turkish Studies*, 6(4).
- Geçit, Y., ve Kartal, A. (2010, November). Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırma Konuları Üzerine Bir İnceleme. In *International Conference on New Trends in Education and Their Implications* 11(13), 101-107.

- Gilan, A. (2021). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Ve Sözlü Tarih Kullanımı: Ahlat Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Gölgesiz Gedikler, H. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sözlü Tarih Çalışmasından Edindikleri Kazanımlara İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Buca Faculty of Education Journal*, (51).
- Güçlü, M. (2013). Eğitim Tarihi Araştırmalarında Sözlü Tarih Uygulaması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 100-113.
- Gültekin, M. (2020). Değişen Toplumda Eğitim Ve Öğretmen Nitelikleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 654-700.
- Güllühan, N. Ü., ve Bekiroğlu, D. (2022). Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Yerel Ve Sözlü Tarih: Tarihi Anlamlandırmak. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 8(1), 17-30.
- Günay, R. (2015). Eğitim Fakültesinde Görevli Öğretim Elemanlarının Yapılandırmacı Öğretmen Algıları. *İlköğretim Online*, 14(3), 845-861.
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2014). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*, 271.
- Gürsoylar, G. (2019). *Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kültür Ve Miras Öğrenme Alanının Öğretiminde Tarihsel Empatinin Kullanılması: Bir Eylem Araştırması* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hali, S. (2014). Tarih Öğretimi Ve Ders Kitapları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(3), 158-166.
- İçen, M. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Epistemolojik İnançlarının Sınıf İçi Uyguladıkları Öğretim Stratejileri İle İlişkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- İlter, İ., ve Ünal, Ç. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretiminde 5E Öğrenme Döngüsü Modeline Dayalı Etkinliklerin Öğrenme Sürecine Etkisi: Bir Eylem Araştırması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), 295-330.
- İncegöl, S. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Bir Sözlü Tarih Uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kabapınar, Y. (2007). *İlköğretimde hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi* (1. Baskı). Ankara: Maya Akademi.
- Kabapınar, Y., ve İncegöl, S. (2016). Değişim ve Süreklilik Bağlamında Oyun Ve Oyuna Bakmak: Bir Sözlü Tarih Çalışması. *Turkish History Education Journal*, 5(1), 74-96.
- Kalaycı, N., ve Baysal, S. B. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Analizi (2005-2017-2018). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 106-129.
- Kan, Ç. (2010). ABD ve Türkiye de Sosyal Bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2).
- Kandemir, K. (2017). *Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri Ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kaplan, E. (2005). *İlköğretim Öğrencilerinin Tarihsel Düşünme Becerilerinin Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Geliştirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kara, S. (2019). *Sözlü Tarih Yönteminin Ortaöğretim Öğrencilerinin Tarih Algısı Üzerindeki Yansımaları*, (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Kaya, M. (2013). *Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarih: Amaç, İçerik, Uygulama*, (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keçe, A. G. M., ve Merey, A. G. Z. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlarının Sosyal Bilimler Disiplinlerine Ve Disiplinlerarası Anlayışa Uygunluğunun Belirlenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 110-139.
- Keiser, J. (2022). Oral History: A Tool For The Elementary And Middle Classroom.
- Kılıç, A. (2018). *Hayat Bilgisi Dersi, "Dün, Bugün, Yarın" Temasında Sözlü Ve Yerel Tarih Etkinliklerinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İstanbul.
- Klages, C. L. (1999). *Secondary social studies students' engagement with historical thinking and historical empathy as they use oral history interviews*. The University of Texas at Austin.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal Bilimlerde Örneklem Kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47), 480-495.
- Kumru, G. (2009). *Tarih Öğretimi Açısından Sözlü Tarih Yazımı: Karaca Ahmet Dergahı Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Küpüç, E. (2014). *Sözlü Tarih Kavramı Ve Sözlü Tarihin Tarih Öğretimindeki Rolü*, (Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Mayalı, T. (2023). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem Ve Teknikleri İle Araç-Gereç Kullanım Durumlarının İncelenmesi (Kayseri ili örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Meb. (2005). *Sosyal Bilgiler 6.- 7. Sınıflar Programı*. Ankara.
- MEB. (2018) *Sosyal Bilgiler öğretim programı*, <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20BİLGİLER%20ÖĞRETİM%20PROGRAMI%20.pdf>
- Meriam Suhaimy, S. H., Lai, C. W., Tajuddin, H. A., Samsudin, E. M., & Johan, M. R. (2018). Impact of TiO₂ nanotubes' morphology on the photocatalytic degradation of simazine pollutant. *Materials*, 11(11), 2066.
- Mert, B. (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Ve Yerel Tarih Uygulamalarının Öğrencilerin Kavramsal Başarılarına Ve Farkındalık Oluşturmalarına Etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mert, B., ve Beldağ, A. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Ve Yerel Tarih Uygulamalarının Öğrencilerde Farkındalık Oluşmasına Etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 267-292.
- Metin, C. (2002). *Sözlü tarih ve Türkiye'deki Gelişimi*.
- Metin, E. (2017). *Tarih nedir? Niçin tarih öğrenilmelidir*, <http://www.turkdivani.com/wp-content/uploads/Tarih-Nedir.pdf>, 10.
- Metin, B., ve Öz, M. (2019). 8. sınıf TC inkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Konularının Anlatılmasında Sözlü Tarih Methodunun Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 1-20.
- NCSS (1993 January;February). The Social Studies Professional. Washington DC: National Council for the Social Studies.
- Ocak, G. (2005). Buluş yoluyla öğretimin öğrenmede kalıcılığa etkisi.
- Ocak, G. (2010). Yapılandırmacı öğrenme uygulamalarına yönelik öğretmen tutumları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 835-857.

- Olgun, C. K. (2008). Nitel Araştırmalarda İçerik Analizi Tekniği. *OSYOLOJİ OTLARI*, 66.
- Öner, G. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 'Okul Dışı Tarih Öğretimi'ne İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Turkish History Education Journal*, 4(1), 89-121.
- Öz, M. (2018). 8. Sınıf TC İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Konularının Anlatılmasında Sözlü Tarih Metodunun Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri (Yüksek Lisans Tezi), Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Özen R. Ve Sağlam, H.İ. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Değişim ve Sürekliliği Algılayışı. *Akademik Bakış Dergisi*, 22, 1-15
- Özer, M. A. (2005). Etkin Öğrenmede Yeni Arayışlar: İşbirliğine Dayalı Öğrenme Ve Buluş Yoluyla Öğrenme. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 105-131.
- Özgen, K., ve Alkan, H. (2014). Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı Kapsamında, Öğrencilerin Öğrenme Stillerine Uygun Öğrenme Etkinliklerinin Akademik Başarı Ve Tutuma Etkileri: Fonksiyon Ve Türev Kavramı Örneklemesi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 5(1), 1-38.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış. *Sosyal Bilgiler öğretimi*, 1, 1-31.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.
- Güllühan, N. Ü., ve Bekiroğlu, D. (2022). Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Yerel Ve Sözlü Tarih: Tarihi Anlamlandırmak. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 8(1), 17-30.
- Paykoç, F. (2005). Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Yeni Öğretim Programı İnceleme Ve Değerlendirme Raporu. *ilkogretimonline. org. tr/vol5say1/yenimufredat_raporu* pdf (20 Ekim 2011).
- Polat, M. (2007). *İlköğretim 7 Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı*. İstanbul: Meb.
- Rahman, S. H. (2012). Influence of professional learning community (PLC) on learning a constructivist teaching approach (POE): A case of secondary science teachers in Bangladesh. In *Asia-Pacific forum on science learning and teaching*, 13(1), 1-25. The Education University of Hong Kong, Department of Science and Environmental Studies.
- Saban, A. (2002). *Öğrenme Öğretme Süreci* (3. baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Sarı, İ. (2002). Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Ünitelerinde Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarih.
- Sarı, İ., ve Er Türküresin, H. (2018). A Phenomenological Study On The Role Of Oral History Practices In Value Education. *International Journal of Eurasia Social Sciences/Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(34).
- Sarı, İ. (2007). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı, Beceri Ve Tutumlarına Etkisi.
- Seggie, F. N., & Bayyurt, Y. (Eds.). (2017). *Nitel Araştırma: Yöntem, Teknik, Analiz Ve Yaklaşımları*. Anı Yayıncılık.
- Sever, R., Yalçınkaya, E., ve Mazman, F. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Etkili Bir Öğretim Yöntemi: Dramatizasyon. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 155-166.
- Sözer, E. (1998). Bilgiler Kapsamında Sosyal Bilgilerin Yeri Ve Önemi. *Sosyal bilgiler öğretimi*, (581).
- Sözer, E. (1998). Sosyal Bilgiler Öğretiminde İlke, Strateji, Yöntem Ve Teknikler. *Sosyal Bilgiler öğretimi*, 75-86.

- Sülün, Y., Çakır, N. K., Şenler, B., ve Çil, E. (2007). İlköğretim Fen Bilgisi Dersinde Buluş Yoluyla Öğretimin Öğrenci Başarısına Etkisinin Belirlenmesi (Muğla Örneği). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 51-61.
- Şahin, S., ve Demirel, Ö. A. (2019). Türkiye'de Eğitimde Değişim İhtiyaçlarına, Engellerine Ve Değişime Yön Vermeye İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (48), 88-106.
- Şahin, S. (2018). *İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Sözlü Tarih Uygulamalarının Etkililiği Ve Önemi* (Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, A. (2004). İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Hikaye Anlatım Yönteminin Etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 495-509.
- Tay, B. (2005). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Öğrenme Stratejileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 209-225.
- Thompson, P. (1999). *Geçmişin Sesi: Sözlü Tarih*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Ulutaş, S. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bağımsız Değişken Olarak Yerel Tarih Tekniği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Ünal, G., ve Ergin, Ö. (2006). Buluş Yoluyla Fen Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Öğrenme Yaklaşımlarına Ve Tutumlarına Etkisi. *Journal of Turkish Science Education*, 3(1), 36-52.
- Ünsal, H. (2010). Yeni Bir Öğrenme Yaklaşımı: Harmanlanmış Öğrenme. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(185), 130-137.
- Yaşar, Ş., Köse, T. Ç., Nur, G. Ö. Z., ve Bayır, Ö. G. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci Merkezli Öğretme-Öğrenme Süreçlerinin Etkililiği: Bir Meta Analiz Çalışması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 5(1), 38-56.
- Yeşilyurt, E. (2019). Kuramsal Temelleri Açısından Öğretim Stratejilerinin Temel Özellikleri: Bir Derleme Çalışması. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 57-78.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (9. Bas.). *Seçkin Yayıncılık: Ankara*.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*.
- Yıldız, Z. (2014). Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı Ve Din Öğretimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (33), 147-161.
- Yılmaz, A., ve Ayaydın, Y. (2020). Göç Konusunun Sözlü Tarih Yöntemiyle İşlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 52(52), 400-419.

EKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Ek 1: Etik Kurul Onayı.....	53
Ek 2: Milli Eğitim İzin Belgesi.....	54
Ek 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	55
Ek 4: Araştırma İzni Başvuru Taahhütnamesi.....	56

Ek 1: Etik Kurul Onayı

Ek 2: Milli Eğitim İzin Belgesi

Ek 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Sevgili öğrenciler; bu form ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde Kültür ve Miras öğrenme alanında “Kültürel Özelliklerimiz” konusunda sözlü tarih kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Kişisel bilgileriniz ve görüşleriniz üçüncü şahıslarla kesinlikle paylaşılmayacak olup, formdaki sorulara vereceğiniz samimi cevaplar isimleriniz kullanılmadan bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. İlginize teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Sosyal Bilgiler Öğretmeni Serdar ŞANLIOĞLU

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet: Kadın() Erkek()

Anne Eğitim Durumu: İlkokul() Ortaokul() Lise() Üniversite() Lisans Üstü ()

Baba Eğitim Durumu: İlkokul() Ortaokul() Lise() Üniversite() Lisans Üstü ()

Anne Mesleği:

Baba Mesleği:

Görüştüğü Kişiler: Kadın Erkek

Yaş:

Akrabalık durumu:

Meslek:

Eğitim Durumu:

Aile büyüklerinizin geçmişiyle ilgili bilgi edinmek isteseydiniz hangisini tercih ederdiniz?

Sokak oyunları () Okul yılları() Eski bayramları () Düğünleri () Yaşamları () Diğer

Tarihe ilgi duyuyor musunuz? Evet() Hayır()

Sosyal bilgiler dersini seviyor musunuz? Evet () Hayır() Kararsızım()

Sorular

1. Sosyal bilgiler dersi içinde gerçekleştirmiş olduğun sözlü tarih uygulamasının hazırlık aşaması hakkında görüşlerin nelerdir?
2. Sosyal bilgiler dersi içinde gerçekleştirmiş olduğun sözlü tarih çalışmasının uygulama aşamasındaki görüşlerin nelerdir?
3. Sözlü tarih uygulamasında neler öğrendin?
4. Sözlü tarih uygulamasında görüşmeler sırasında ne gibi duygular hissettin?
5. Sözlü tarih uygulamasında ne gibi beceriler kazandığınızı düşünüyorsunuz?
6. Sözlü tarih uygulaması sırasında sorun yaşadın mı? Açıklayınız
7. Görüşme yaptığınız kişilerin anlattıkları ve kendi yaşamınızı değerlendirdiğinizde aile büyükleriniz gibi bir hayat yaşamak ister miydiniz? Nedenleri ile birlikte açıklayınız.

Ek 4: Araştırma İzni Başvuru Taahhütnamesi

